

ARENA IURIS

Revistă studențească

Volumul 2, Nr. 2/2023

București
2023

Coordonatori științifici

Conf. univ. dr. Ana VIDAT

Lect. univ. dr. Andreea STOICAN-MATEI

Echipa de redacție

Liviu BEJENARU – redactor șef

Iulia DIDU – secretar tehnic de redacție

Alina FASOLE – editor

Casiana LOGEL – editor

Karina CARAMIHAI – editor

Alexandra SILION – editor

Claudia STANCIU – editor

Editura ASE

Piața Romană nr. 6, sector 1, cod 010374, București, Romania

Telefon: +4(021) 319.19.00 / int. 401, 146

www.ase.ro

www.editura.ase.ro

Redactor-șef: Simona Bușoi

Redactor: Silvia Răcaru

Tehnoredactor: Emilia Velcu

Coperta: Livia Radu

Răspunderea pentru articolele publicate în acest volum aparține în exclusivitate autorilor.

The responsibility for the articles published in this journal belongs to the authors, exclusively.

ISSN 2972-0842

Cuprins

G.D.P.R. – O Abordare conceptuală	4
<i>Raluca-Alexandra BADEA</i>	
Grupul European de interes economic și Societatea Europeană pe acțiuni - natură juridică și particularități	11
<i>Radu-Victor BĂDEU, Dumitru-Ștefan MILITARU</i>	
Constituțiile de la 1791 ȘI 1793. Un studiu comparativ	21
<i>Vlad Mihail GHINEA</i>	
Soluționarea online a litigiilor în cadrul Uniunii Europene	33
<i>Andreea-Mădălina PENCIU, Camelia-Mioara GRECU, Liviu-Gabriel PĂTRAȘCU</i>	
Infrațiunea de furt. Considerente privind latura subiectivă și formele participației penale	46
<i>Paula-Elena STANCU, Andrei-Filip ȚICU, Paula-Elisa ZORI</i>	

G.D.P.R. – O abordare conceptuală

Raluca-Alexandra BADEA¹

Abstract

În condițiile în care Regulamentul General privind Protecția Datelor produce zilnic efecte în viața fiecăruia dintre noi, articolul de față își propune o interogare a principalelor contexte în care acesta acționează, precum și discutarea unor concepte-cheie conexe acestuia, așa cum sunt noțiunile de „date cu caracter personal” sau „consimțământ”. O secțiune specifică este rezervată, în cadrul demersului, analizei instrumentelor specifice de aplicare a reglementărilor impuse de GDPR în spațiul comunitar, pentru ca, într-o altă secțiune să propunem o abordare intersectată a drepturilor și a obligațiilor conexe Regulamentului în discuție. Toate aceste analize de caz le vom valorifica apoi sub forma unor concluzii ce își propun să ofere o viziune de ansamblu asupra diverselor aspecte analizate.

Departate de a ne propune o abordare exhaustivă a acestui subiect, de altfel imposibil de cuprins în limitele unui singur studiu, intenția noastră este de a puncta acele aspecte considerate esențiale pentru înțelegerea modului de aplicare și de funcționare a acestei reglementări esențiale a Uniunii Europene, deschizând totodată calea spre noi posibile abordări.

Cuvinte-cheie: *date cu caracter personal, consimțământ, prelucrarea datelor, G.D.P.R.*

1. Introducere

General Data Protection Regulation, sau, acronimic, G.D.P.R., constituie, cel puțin în ultimii ani, o prezență constantă în viața cotidiană a fiecăruia dintre noi. Cadru legislativ complex și detaliat, acesta impregnează numeroase aspecte ale interacțiunilor noastre zilnice, influențând modul în care datele personale sunt colectate, stocate și prelucrate de către diverse entități. De la încheierea unor contracte la cel mai înalt nivel și până la rutinele zilnice cele mai banale, precum navigarea pe internet, comunicarea electronică sau efectuarea cumpărăturilor online, G.D.P.R.-ul este o prezență subtilă, dar solidă, care guvernează modul în care datele noastre personale sunt gestionate și protejate. În acest sens, chiar și fără conștientizarea directă a acestui fapt, ne confruntăm constant cu implicațiile și cerințele G.D.P.R.-ului în activitatea noastră zilnică.

La șase ani de la intrarea în vigoare a atât de discutatului Regulament General privind Protecția Datelor, reglementarea în discuție continuă să facă subiectul a numeroase dezbateri în spațiul juridic și nu numai. Pornind de la punctarea principalelor aspecte ce țin de aplicarea și modul de funcționare al

---

¹ Student, Facultatea de Drept, Academia de Studii Economice din București, raluca_alexandra21@yahoo.com.

acestui, demersul de față își propune o interogare a conceptelor-cheie în jurul cărora Regulamentul se construiește, dublată de o analiză a principalelor aspecte juridice conexe acestuia.

La nivel structural, discursul urmează câteva paliere distincte: un prim nivel construiește cadrul istoric și explicativ al G.D.P.R.-ului, aducând o serie de informații cu caracter general privitoare la adoptarea regulamentului, momentul din care acesta produce efecte, precum și aspectele generale pe care reglementările în discuție le acoperă. Într-o următoare secțiune ne propunem să analizăm două concepte-cheie esențiale pentru înțelegerea modului de funcționare și de aplicare a Regulamentului: „datele cu caracter personal” și „consimțământul”. În fine, ultimele secțiuni vor fi consacrate analizării principalelor instrumente de aplicare a regulamentului, abordate din perspectiva unor contexte specifice, precum și principalelor drepturi ce le revin persoanelor afectate de nerespectarea sau încălcarea prevederilor înscrise în G.D.P.R. În încheierea acestui demers, concluziile își propun o sintetizare a principalelor aspecte puse în discuție, încercând să ofere răspunsul la întrebarea asumată privind rolul G.D.P.R.-ului în spațiul comunitar european.

2. G.D.P.R.: Cadru istoric și explicativ

În 14 aprilie 2016, Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene au adoptat, sub forma unei reglementări a UE, G.D.P.R.²-ul, cadru legislativ intrat în vigoare la 25 mai 2018. De altfel, importanța adoptării acestui regulament fusese evidențiată în repetate rânduri în tratatele Uniunii Europene. Astfel, potrivit prevederilor din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene³ și ale Tratatului privind Funcționarea Uniunii Europene⁴, siguranța și confidențialitatea datelor personale reprezintă un drept fundamental al individului, ceea ce implică faptul că fiecare persoană are dreptul la protecția datelor cu caracter personal.

Obiectivele declarate ale G.D.P.R.-ului vizează pe de o parte sporirea controlului persoanelor asupra informațiilor personale și, pe de altă parte, o necesară simplificare a reglementărilor și a terminologiei în afacerile internaționale. Direct aplicabilă tuturor statelor membre ale UE, această reglementare are avantajul de a o feri o anumită flexibilitate în ceea ce privește armonizarea acestor reglementări cu legislația și specificul fiecărui stat membru. Totodată, aceasta reglementează transferul de date cu caracter personal în afara UE și a SEE.

Așa cum se poate deduce din urmărirea obiectivelor asumate, Regulamentul General privind Protecția Datelor se aplică într-o serie de situații și contexte distincte. Totuși, într-o încercare de generalizare, am putea afirma că, așa cum a fost conceput, regulamentul vizează, în primul rând, acele companii sau entități juridice

---

² Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor).

³ Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene: articolul 8 alineatul (1).

⁴ Tratatului privind Funcționarea Uniunii Europene, articolul 16 alineatul (1).

care, prin activitatea desfășurată, procesează date cu caracter personal. Trebuie menționat aici faptul că reglementarea în cauză vizează toate companiile care își au sediul pe teritoriul Uniunii Europene, indiferent de locul în care are loc prelucrarea efectivă a datelor. Mai mult chiar, autoritatea G.D.P.R.-ului se extinde și la companiile din afara UE care procesează date cu caracter personal în contextul furnizării de bunuri sau servicii către cetățeni din UE. În aceste cazuri, companiile din afara Uniunii Europene sunt obligate să-și desemneze un reprezentant în UE pentru acest domeniu. Totodată, regulamentul se aplică și și persoanelor împuternicite sau operatorilor care, chiar dacă nu sunt stabiliți pe teritoriul Uniunii Europene, oferă bunuri și servicii pentru spațiul comunitar sau monitorizează comportamentul persoanelor fizice din UE. Totuși, există anumite excepții care vizează două categorii distincte: e vorba, pe de o parte despre cazurile de prelucrare a datelor personale în scopuri de securitate națională și, pe de altă parte, de cele care vizează activități strict personale sau gospodărești.

3. Concepte-cheie: datele personale și consimțământul

Unul dintre conceptele cheie ale acestei reglementări îl reprezintă cel de „date personale“. Ce sunt datele cu caracter personal? De ce e importantă protejerea acestora? Iată două întrebări esențiale în contextul acestui demers, întrebări la care vom încerca să răspundem în continuare. Datele cu caracter personal reprezintă informații care identifică sau pot identifica o persoană în mod direct sau indirect. Ele includ detalii precum nume, adresă, număr de identificare, respectiv cod numeric personal, situația veniturilor și alte informații esențiale pentru identitatea și intimitatea unei persoane. Protejerea acestor date este așadar crucială pentru a evita o posibilă utilizare a lor abuzivă sau neautorizată. Prin urmare, într-o eră în care datele sunt din ce în ce mai prețioase și mai sensibile, dar totodată mai expuse, este imperativ să punem accentul pe protejerea și respectarea confidențialității oricărui informații cu caracter personal.

În același timp, dincolo de informațiile deja numite, Regulamentul General privind Protecția Datelor (R.G.P.D.) instituie o serie de restricții privitoare la prelucrarea anumitor categorii de date cu caracter personal considerate sensibile. Aceste categorii speciale de date includ informații referitoare la originea rasială sau etnică, orientarea sexuală, opiniile politice, convingerile religioase sau filosofice, apartenența sindicală, precum și o serie de date genetice, biometrice sau medicale.

Cu toate acestea, există o serie de excepții în care prelucrarea acestor date este permisă. Aceste excepții vizează, în linii mari două situații distincte: e vorba, pe de o parte de acele cazuri în care există consimțământul explicit al persoanei în cauză pentru prelucrarea datelor sale și, pe de altă parte, vorbim despre acele situații specifice în care prelucrarea unor date personale este necesară în scopuri de interes public major, conform legislației europene sau naționale. O precizare importantă în acest context vizează prelucrarea datelor personale în cazul unor infracțiuni sau a condamnărilor penale. Aceste situații sunt supuse unor restricții speciale, prelucrarea

datelor fiind permisă în anumite condiții stabilite de legislația națională sau europeană.

În ceea ce privește importanța regulilor specifice care se aplică în domeniul prelucrării datelor cu caracter personal, aceasta a declanșat numeroase dezbateri în spațiul public, mai ales în privința circumstanțelor concrete în care aceste reguli pot fi aplicate. În conformitate cu normele Uniunii Europene privind protecția datelor, prelucrarea informațiilor cu caracter personal trebuie să respecte anumite condiții. Acestea se referă în special la următoarele situații: obținerea consimțământului persoanei vizate, folosirea justificată a unor date cu caracter personal, cu scopul de a îndeplini o obligație contractuală sau legală, protejarea intereselor vitale ale persoanei vizate, îndeplinirea unei sarcini de interes public și neafectarea, în niciun mod, a drepturilor și libertățile fundamentale ale persoanelor. Respectarea acestor norme reprezintă o condiție *sine qua non* a transparenței acestui proces, garantând astfel neîncălcarea drepturilor și libertăților individuale.

Ajungem astfel la un alt concept-cheie al acestui proces: acela de „consimțământ”. Noțiunea se află în strânsă relație cu principiile consacrate de Codul Civil. Aici, conceptul se definește ca reprezentând acordul de voință exprimat de către o persoană în mod liber și în cunoștință de cauză, în legătură cu un anumit act juridic sau cu o anumită situație juridică. Același principiu se regăsește și în cadrul G.D.P.R.-ului, unde consimțământul este necesar pentru a legitima procesul de prelucrare a datelor cu caracter personal. Prin urmare, atât Codul Civil, cât și Regulamentul General privind Protecția Datelor, recunosc importanța consimțământului ca fiind o expresie a voinței libere și conștiente a persoanei, acordată pentru un scop specific și care reprezintă o condiție esențială pentru validarea și legalitatea anumitor acțiuni juridice sau procese. Ceea ce ne conduce la a afirma că, în cadrul G.D.P.R.-ului, conceptul de consimțământ se aliază și se îmbină cu principiile consacrate în Codul Civil, evidențiind astfel importanța protecției drepturilor individuale și a respectării autonomiei fiecărei persoane de pe teritoriul Uniunii Europene.

4. Instrumente de aplicare și contexte

În ceea ce privește instrumentele de aplicare a Regulamentului privind Protecția Datelor, acestea se referă în primul rând la obligativitatea existenței unor acorduri scrise între operatorul de date și persoana împuternicită, care poate fi un furnizor sau un partener comercial. Aceste acorduri trebuie să stabilească în mod clar responsabilitățile și obligațiile ambelor părți în ceea ce privește protecția datelor cu caracter personal. Astfel, conform reglementărilor G.D.P.R., operatorii au responsabilitatea de a se asigura că persoana împuternicită respectă termenii și condițiile clare referitoare la protecția datelor. Este important ca aceste contracte să fie actualizate permanent, pentru a include acorduri de prelucrare a datelor, chiar dacă inițial acestea nu au fost încheiate în formă scrisă. În cazul transferurilor de date între operatori, este necesară și obligatorie respectarea standardelor ridicate de securitate și confidențialitate actuale, context în care operatorii sunt obligați să

efectueze audituri periodice ale partenerilor comerciali, astfel încât să existe o evaluare continuă în privința respectării reglementărilor G.D.P.R. în domeniul protecției datelor cu caracter personal. Respectarea acestor cerințe este esențială pentru asigurarea protejării informațiilor personale pe întregul parcurs al procesului de prelucrare de date.

E important să subliniem faptul că, în cazul entităților juridice, respectarea Regulamentului General privind Protecția Datelor este esențială în toate domeniile și activitățile din cadrul Uniunii Europene. Un aspect esențial în acest sens îl reprezintă domeniul comunicărilor electronice, în care reglementările G.D.P.R. sunt foarte stricte. În acest context, GDPR impune entităților juridice reguli clare în ceea ce privește serviciile de corespondență de marketing sau alte forme de comunicare electronică cu clienții proprii sau cu potențiali clienți. În acest context, companiile sunt obligate să obțină consimțământul explicit al utilizatorilor pentru a trimite mesaje de marketing prin e-mail, consolidându-se astfel încrederea și transparența în relația cu clienții.

Un alt aspect important se referă la controlul riguros exercitat prin intermediul G.D.P.R.-ului asupra modului în care datele medicale și alte date sensibile sunt colectate și prelucrate. La fel cum, în contextul gestionării resurselor umane și în domeniul serviciilor financiare, acesta exercită o influență semnificativă asupra modului în care angajatorii colectează, stochează și prelucrează informațiile referitoare la angajați.

5. Drepturile persoanelor fizice

Dacă până acum ne-am referit la reglementările G.D.P.R.-ului, aproape exclusiv din perspectiva persoanelor juridice, câteva precizări se impun și în ceea ce privește statutul persoanelor fizice. În acest context, vom sublinia faptul că Regulamentul General privind Protecția Datelor conferă persoanelor fizice o serie de drepturi fundamentale, menite să le asigure controlul și protecția asupra informațiilor cu caracter personal. Vorbim, în acest caz în primul rând despre dreptul oricărei persoane la informare în legătură cu modul în care sunt prelucrate datele sale personale, precum și dreptul de a-și accesa propriile date și de a primi informații privind modul în care acestea sunt prelucrate. La fel de importante sunt și drepturile care se referă la rectificarea sau completarea unor date personale atunci când acestea sunt incorecte sau incomplete, dreptul la ștergerea, în anumite circumstanțe, a informațiilor personale, sau la limitarea prelucrării datelor personale în anumite situații specifice. Adăugăm acestora, dreptul de a nu fi supus unei decizii automate și, de asemenea, dreptul la portabilitatea datelor.

În cazul unor suspiciuni privind nerespectarea protecției datelor cu caracter personal, reglementările G.D.P.R. conferă persoanei vizate dreptul de a depune o plângere la autoritatea de supraveghere și, de asemenea, dreptul de a se adresa instanței de judecată. Toate aceste reglementări reprezintă piloni de bază în cadrul G.D.P.R.-ului și reflectă totodată importanța acordată protecției datelor cu caracter personal în cadrul Uniunii Europene.

Un aspect esențial în acest context se referă la identificarea autorităților responsabile cu monitorizarea respectării legislației privind protecția datelor. În acest context, trebuie să cunoaștem faptul că în fiecare stat membru al Uniunii Europene există o autoritate de supraveghere independentă, responsabilă cu monitorizarea conformității cu legislația privind protecția datelor, investigarea încălcărilor, impunerea sancțiunilor și oferirea de suport persoanelor afectate de nerespectarea prevederilor acestui regulament. În România, aceste sarcini revin organismului denumit Autoritatea Națională de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal. Sancțiunile aplicabile pentru încălcarea principiilor Regulamentului General privind Protecția Datelor sunt, așa cum prevede legislația în domeniu, avertismentul și amenda. Mai precis, legislația în domeniu stabilește două niveluri de sancțiuni pentru încălcările prevederilor înscrise în G.D.P.R., reprezentate de 2 praguri. Primul prag prevede amenzi administrative de până la 10.000.000 EUR sau, în cazul companiilor, de până la 2% din cifra de afaceri, pentru nerespectarea obligațiilor operatorului și ale persoanei împuternicite de operator. Cel de-al doilea prag prevede amenzi administrative mai aspre, în valoare de până la 20.000.000 EUR sau, în cazul companiilor, de până la 4% din cifra de afaceri, pentru încălcarea anumitor dispoziții din regulament⁵. La capitolul sancțiuni privind nerespectarea reglementărilor G.D.P.R. putem aminti cazul binecunoscut al companiei Google. Aceasta a primit una dintre cele mai mari amenzi în acest domeniu, pentru neinformarea corectă și completă a utilizatorilor cu privire la procesul de prelucrare a datelor cu caracter personal. În acest context, compania Google a fost acuzată de lipsă de transparență și de furnizare de informații inadecvate referitoare la prelucrarea datelor personale ale utilizatorilor săi, fapte ce contravin prevederilor Directivei UE în vigoare din mai 2018. Astfel, compania a avut de achitat o amendă contravențională în valoare de 50 de milioane de euro. În același context, o statistică recentă în domeniu arată faptul că aproximativ 25% dintre problemele de software identificate de specialiștii în domeniul informatic în ultimii ani reprezintă vulnerabilități din sfera G.D.P.R.⁶.

Concluzii

În urma acestor observații putem afirma că, în calitate de componentă esențială a legislației privind drepturile omului, G.D.P.R.-ul își propune să asigure confidențialitatea informațiilor în Uniunea Europeană (UE) și în Spațiul Economic European (SEE), prin protejarea datelor personale ale cetățenilor și ale rezidenților

---

⁵ Cf. articolelor 8, 11, 25-39, 42 și 43 din Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor).

⁶ Cf. What Percentage of Your Software Vulnerabilities Have GDPR Implications? Jan. 16th, 2018, hackerone.com; articolul este disponibil online la adresa: <https://www.hackerone.com/sites/default/files/2018-01/GDPR%20Implications-ebook.pdf>, ultima accesare: 22.03.2024.

UE. În acest scop, așa cum am arătat pe parcursul acestui articol, un set complet de prevederi reglementează modul în care aceste date sunt colectate, stocate, prelucrate și transferate în cadrul diverselor activități desfășurate pe teritoriul Uniunii Europene. Responsabilitatea, minimizarea datelor prelucrate, limitarea scopului, echitatea și transparența în prelucrarea informațiilor cu caracter personal sunt conceptele care traduc în cel mai convingător mod avantajele unei reglementări legislative esențiale. Integrând contexte diverse, specifice și detaliate, Regulamentul privind protecția informațiilor cu caracter personal are un statut aparte, fiind considerat astăzi drept cel mai complex set de reguli privitoare la confidențialitatea și protecția datelor în lume. Prin standardele impuse, acesta reflectă obiectivul Uniunii Europene de a fi lider mondial în acest domeniu. Într-o epocă a digitalizării, în care informațiile circulă la nivel planetar, anulând spații și frontiere, adaptarea acestor reglementări la noile condiții ale unei societăți globalizate rămâne o provocare esențială, reunind la aceeași masă specialiști din domeniul juridic și experți în securitate cibernetică.

Bibliografie

- Krzysztofek, M., *GDPR: Personal Data Protection in the European Union*, Netherlands: Wolters Kluwer, 2021.
- Quinn, B., *Data Protection Implementation Guide: A Legal, Risk and Technology Framework for the GDPR*, Netherlands: Wolters Kluwer, 2021.
- Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the Protection of Natural Persons with regard to the Processing of Personal Data and on the Free Movement of Such Data, and Repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation)*, în: „Official Journal of the European Union“, L111/9; documentul este disponibil online la adresa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679>; ultima accesare: 22.03.2024.
- What Percentage of Your Software Vulnerabilities Have GDPR Implications?*, hackerone.com; Jan. 16th, 2018; articolul este disponibil online la adresa: <https://www.hackerone.com/sites/default/files/2018-01/GDPR%20Implications-ebook.pdf>; ultima accesare: 22.03.2024.
- <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>.

Grupul European de interes economic și Societatea Europeană pe acțiuni - natură juridică și particularități

Radu-Victor BĂDEU¹
Dumitru-Ștefan MILITARU²

Abstract

Grupul European de Interes Economic (GEIE) și Societatea Europeană (SE) sunt ambele entități înființate conform legislației UE pentru a facilita cooperarea transfrontalieră și activitățile de afaceri. În timp ce GEIE se concentrează pe cooperarea teritorială între operatori economici aflați atât pe teritoriul UE, cât și în afara acestuia, SE permite întreprinderilor să opereze fără probleme peste granițele UE. Ambele își propun să promoveze integrarea și colaborarea în cadrul Uniunii Europene, în sfera economică, deși în zone diferite. În această lucrare științifică le vom analiza comparativ pe acestea două și vom identifica deficiențele legislative.

The European Economic Interest Grouping (EEIG) and the European company (SE) are both entities established under EU law to facilitate cross-border cooperation and business activities. While GEIE focuses on territorial cooperation among local and regional authorities, SE enables businesses to operate across EU borders seamlessly. Both aim to promote integration and collaboration within the European Union, in the economic sphere, although in different areas of it. In this scientific work we will analyze these two comparatively and identify the legislative deficiencies.

Cuvinte-cheie: *Grup European de Interes Economic; Grup de Interes Economic; Societate Europeană pe Acțiuni; transparență; completare; legiferare*

1. Introducere

Regulamentul CEE 2137/85 privind Grupul European de Interes Economic (în continuare *GEIE*), cu scopul de a asigura cooperarea eficientă la nivel transfrontalier a persoanelor fizice, a societăților și a altor entități juridice, și Regulamentul 2157/2001 privind Societatea Europeană cu scopul de a asigura existența unei piețe interne, au apărut într-o fază incipientă a Uniunii Europene. Considerăm că reglementarea acestor tipuri de asocieri nu a fost adaptată la nivelul de integrare dorit de statele membre ale Uniunii Europene prin tratatele semnate de la adoptarea regulamentului până în prezent.

---

¹ Student, Facultatea de Drept, Academia de Studii Economice din București, badeuradu21@stud.ase.ro

² Student, Facultatea de Drept, Academia de Studii Economice din București, militarudumitru21@stud.ase.ro

2. Grupul european de interes economic

Grupul European de Interes Economic (GEIE) reprezintă un mecanism de colaborare transnațional prin care mai mulți operatori economici se asociază cu scopul dezvoltării și îmbunătățirii rezultatelor economice ale membrilor grupului. Fundamentul juridic al Grupurilor Europene de Interes Economic este reprezentat de Regulamentul Comunităților Europene numărul 2138/1985, prin care nu se interzice asocierea la un astfel de grup a unei întreprinderi care își desfășoară activitatea în afara teritoriului Comunității Europene de la acea vreme, actuala Uniune Europeană, însă este interzis prin art. 12 al Regulamentului GEIE, ca sediul unui GEIE să fie situat pe teritoriul unui stat din afara Comunității „*Sediul menționat în contractul constitutiv al unui grup trebuie să fie situat în Comunitate*”³.

În ceea ce privește armonizarea, acesta se face prin trimitere la regulamentul amintit anterior, care se completează cu prevederile legislației naționale de la nivelul fiecărui stat membru UE referitoare la Grupul European de Interes Economic, denumire ce diferă în funcție de fiecare stat după cum urmează: *în limba franceză Groupement européen d'intérêt économique (GEIE), în limba germană – Europäische Wirtschaftliche Interessenvereinigung (EWIV), în limba italiană – Gruppo Europeo di Interesse Economico (GEIE), în limba olandeză – Europees Economisch Samenwerkingverband (EESV), în limba spaniolă – Agrupacion Europeo de Interes Economico (AEIE)*⁴. În cazul membrilor unui astfel de grup ce nu își au originea într-unul dintre statele membre UE, se va aplica în continuare doar Regulamentul.

De la adoptarea regulamentului menționat mai sus, CEE (actuala Uniune Europeană) a suferit modificări majore precum: Actul Unic European, intrat în vigoare la data de 01.07.1987, ce urmărea obiectivul realizării unei piețe interne până la finalul anului 1992⁵. Tratatul de la Maastricht impune introducerea monedei Euro până în 1999 și adoptarea regulamentului 2157/2001 privind Statutul Societății Europene (o altă formă de asociere la nivel european) sunt dovada direcției către o integrare cât mai extinsă pe plan economic între statele membre. De asemenea, tema GEIE prezintă interes întrucât la momentul actual sunt înregistrate aproximativ 2700 de Grupuri Europene de Interes Economic în statele membre. Inclusiv legiitorul român a abandonat actualizarea grupurilor europene de interes economic, ultima și singura mențiune în legislația internă fiind la începutul anilor 2000, în drumul României spre aderarea la Uniunea Europeană, urmând astfel să reglementeze în legislația națională GEIE în anul 2003, alături de Grupul de Interes Economic (GIE), printr-o integrare nefericită a acestora în Legea nr. 161 din 19 aprilie 2003, lege privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea

³ A se vedea: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A31985R2137>, accesat la data de: 12/03/2024

⁴ A se vedea: <https://www.juridice.ro/163225/grupurile-europene-de-interes-economic.html>, accesat la data de: 16/03/2024

⁵ Răzvan Horațiu Radu, Manual de Drept al Uniunii Europene, Editura Hamangiu 2022

corupției, ridicăm astfel problema existenței unei legături între Grupurile Europene de Interes Economic, respectiv Grupurile de Interes Economic și prevenirea și sancționarea corupției? La această întrebare va urma să încercăm să dăm un răspuns în cele ce urmează, dar până atunci propunem o scurtă analiză comparativă a celor două grupuri.

3. Grupul european de interes economic în raport cu grupul de interes economic

În primul rând, atât GEIE, cât și GIE reprezintă o formă de cooperare între doi sau mai mulți operatori economici ce au scopul înlesnirii sau dezvoltării activităților economice pe care le desfășoară membri acestora, precum și îmbunătățirea rezultatelor activității efectuate de aceștia. Din punct de vedere al modului prin care sunt reglementate, ambele grupuri își găsesc fundamentul la nivel național în Legea nr.161/2003, însă Grupul European de Interes Economic este reglementat mai întâi prin Regulamentul numărul 2138/1985, regulament ce se completează cu legislația națională prin art. 2 al acestuia. În ceea ce privește numărul maxim de membri, Regulamentul nu prevede o limitare în mod direct pentru Grupul European, conform art. 4 (3) *Un stat membru poate prevedea ca grupurile înregistrate în registrele sale în conformitate cu articolul 6 să nu poată avea mai mult de 20 de membri*⁶, astfel rămâne la latitudinea legiuitorului național să stabilească sau nu o limitare a numărului de membri, pe când Grupul de Interes Economic este limitat la nivel național, în funcție de legislația internă a fiecărui stat, în România numărul maxim este de 20 de membri.

O altă deosebire importantă o constituie modalitate de stabilirea și transferare a sediului în cazul Grupului European, sediul trebuie să fie stabilit pe teritoriul unui stat membru al actualei Uniuni, iar potrivit art. 2 *Sub rezerva dispozițiilor prezentului regulament, legislația aplicabilă, pe de o parte, contractului constitutiv al unui grup, excepție făcând aspectele referitoare la starea și la capacitatea persoanelor fizice și la capacitatea persoanelor juridice și, pe de altă parte, organizării interne a grupului, este legislația internă a statului în care este stabilit sediul grupului, așa cum este prevăzut în contractul constitutiv al grupului*⁷, de unde rezultă faptul că sediul unui GEIE determină regimul juridic privind starea și capacitatea persoanelor fizice sau juridice, care alcătuiesc grupul, dar și modul de organizare internă a GEIE-ului, per a contrario, toate dispozițiile Regulamentului se aplică cu prioritate, indiferent de naționalitatea persoanei juridice membre a unui astfel de grup, atâta timp cât nu sunt referitoare la starea și capacitatea persoanelor sau la organizarea internă a GEIE-ului, caz în care se aplică legislația statului pe al cărui teritoriu se află sediul grupului.

Așa cum reiese din preambulul Regulamentului: *întrucât capacitatea unui grup de a se adapta la condițiile economice trebuie să fie garantată de libertatea*

⁶ A se vedea: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A31985R2137>, accesat la data de: 12/03/2024

⁷ Idem.

substanțială a membrilor săi în cadrul relațiilor contractuale și al organizării interne a grupului⁸, prin urmare sediul unui Grup European influențează aplicarea legii în spațiu cu privire la ceilalți membri ai grupului. Ca să exemplificăm, în situația în care mai mulți operatori economici de pe teritoriul UE, sau din afara acestuia, lucru mai puțin relevant, decid să înființeze un Grup European de Interes Economic și stabilesc de comun acord ca sediul acestuia să se situeze pe teritoriul României (cel puțin unul dintre operatorii economici care fondează GEIE-ul trebuie să aibă sediul în România), se vor aplica prevederile Legii 161/2003 cu privire la starea și la capacitatea persoanelor fizice și la capacitatea persoanelor juridice și organizarea internă a grupului, pentru toți membri grupului indiferent de naționalitatea aselor persoane juridice. Dacă intervine transferarea sediului, aceasta se poate realiza doar în interiorul Comunității, conform art. 13 al Regulamentului, iar schimbarea sediului grupului, pe teritoriul unui alt stat, va determina și o modificare a legislației aplicabile. Prin comparație cu sediul unui Grup European de Interes Economic, sediul Grupului de Interes Economic se transferă conform normelor juridice aflate în vigoare la nivel național și așa cum era de așteptat, nu provoacă niciun fel de modificare cu privire la regimul juridic al acestuia.

Referitor la organele Grupului European de Interes Economic, Regulamentul prevede în mod obligatoriu existența a două organe la art. 16 (1) *Organele unui grup sunt membrii care acționează în mod colectiv și administratorul sau administratorii*⁹, din acest rezultat existența unei Adunări Generale a Membrilor, deși nu este prevăzută expres sub această denumire și existența a cel puțin unui administrator. În funcție de contractul constitutiv pot exista și alte organe precum: consilii consultative, comitete tematice sau comitete de control, organ ce are rolul de a supraveghea activitatea GEIE și este format din membri aleși. Referitor la Grupul de Interes Economic, acesta se aseamnă în parte cu Grupul European, din perspectiva organizării și acesta are un organ format din membri grupului, denumit în art. 154 din Legea 161/2003 *adunarea generală a membrilor*¹⁰, unul sau mai mulți administratori și asemenea GEIE, pot exista și alte organe facultative.

În ceea ce privește profitul, în cazul ambelor categorii de grupuri, acesta nu reprezintă principalul scop al grupului, aspect ce ar părea cel puțin neobișnuit la prima vedere, mai ales dacă ne oprim asupra însemnătății termenului de „*economic*”, din denumirea ambelor grupuri, termen ce în limbaj colocvial ne duce cu gândul la „*Ansamblul activităților umane desfășurate în sfera producției, distribuției și consumului bunurilor materiale și serviciilor*”¹¹, și implicit la realizarea unui profit, în sensul de folos material, beneficiu ce poate fi evaluat în bani. Cu toate acestea, „profitul” realizat de un GEIE sau GIE este mai degrabă unul nepatrimonial, în cele mai multe situații, cum ar fi: dezvoltarea economică; facilitarea schimburilor

---

⁸ Idem.

⁹ A se vedea: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A31985R2137>, accesat la data de: 23/03/2024

¹⁰ A se vedea: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/43323>, accesat la data de 23/03/2024

¹¹ <https://dexonline.ro/definitie/economic>

comerciale; îmbunătățirea condițiilor de afaceri sau promovarea intereselor comune în fața autorităților publice, chiar dacă efectele acestuia se pot cuantifica sub forma unui profit în înțelesul general al cuvântului.

Vom încheia această comparație prin a analiza particularitățile dreptului la vot în cazul ambelor categorii de grupuri. Pentru Grupul de Interes Economic fiecare stat a reglementat diferit exercițiul acestui drept de către membri grupului, ca de exemplu în unele state numărul voturilor pe care un membru le poate exercita se acordă proporțional în funcție de contribuția adusă de fiecare membru pe baza unor criterii stabilite prin actul constitutiv. În țara noastră, spre exemplu legiuitorul a ales să transpună prin legea numărul 161/2003 aceeași modalitatea de exercitare a votului, pe care o regăsim și în Regulamentul numărul 2138/1985, cu privire la dreptul de vot ce le revine membrilor GEIE. Prin urmare, în ambele cazuri fiecare membru are dreptul la un singur vot, deși contractul constitutiv poate atribui mai multe voturi anumitor membri, dar în mod obișnuit, fiecare dintre aceștia are dreptul la un singur vot. Cu toate că un membru nu poate deține majoritatea drepturilor de vot, potrivit art. 17 din regulament.

Deși Grupul European de Interes Economic este reglementat încă din anul 1985, la nivelul Comunității Europene de la momentul respectiv, în România apare pentru prima dată în legislația națională abia în anul 2003. Nu este greu de înțeles de ce nu a fost introdus mai devreme, deoarece în anul 1985 nu puteam vorbi de o piață liberă la nivel național, economia românească din perioada respectivă se caracteriza prin centralizare și apropiere de țările aflate în fostul bloc comunist, iar relațiile cu occidentul erau aproape inexistente. Cu toate acestea, la începutul anilor 90, economia națională se confrunța cu o serie de schimbări, bazate pe principii capitaliste, astfel a fost nevoie de mai bine de 10 ani, de la căderea vechiului regim, pentru a se crea un cadru economic favorabil reglementării grupurilor de interes economic. În ciuda faptului că această denumire nu are niciun fel de legătură cu sfera semantică a penalului, legiuitorul român avea să reglementeze, neinspirat apreciem noi, Grupul de Interes Economic și Grupul European de Interes Economic prin Legea 161/2003 *lege privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției*. Având în vedere că atât GEIE cât și GIE reprezintă o noutate în rândul formelor de asociere din țara noastră, destul de rar întâlnite în realitatea economică din România, chiar dacă acestea au un cadru legislativ care există de mai bine de două decenii, asocierea acestora cu o serie de măsuri privind transparența în exercitarea demnităților publice și corupția nu a ajutat în niciun fel, tendința operatorilor economici români fiind una de distanțare de această zonă impregnată cu valențe infracționale.

Astfel, venim cu propunere de lege ferenda, privind completarea *Regulamentului Comunităților Europene numărul 2138/1985* la nivel național printr-o lege distinctă respectând dispozițiile *Legii nr. 24 din 27 martie 2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative*, delimitând economicul de penal. În ceea ce privește noua lege, aceasta nu trebuie să conțină alte elemente de noutate în ceea ce privește Grupul European de Interes Economic,

deoarece Regulamentul nr. 2157/2001 pune la dispoziție un cadru legal favorabil dezvoltării unor astfel de grupuri la nivelul Uniunii, legislația națională având doar un rol supletiv, dar care nu trebuie neglijat de legiuitor și „aruncat” printre dispozițiile finale ale unei legi ce are un scop diametral opus, ce nu trebuie confundat cu potențialele activități economice care încă nu se concretizează așa cum ar fi de așteptat.

4. Grupul european de interes economic în raport cu societatea europeană

Societas Europaea reprezintă un alt tip de asociere reglementat prin Regulamentul 2157/2001 privind statutul Societăților Europene. Între Grupul European de Interes Economic și Societatea Europeană regăsim anumite asemănări cu tipuri de societăți din legislația națională, din perspectiva răspunderii membrilor. Răspunderea membrilor GEIE, așa cum este prevăzut la art. 24 din regulamentul privind grupurile europene, este nelimitată și solidară, ca în cazul societății în nume colectiv. Acționarii unei societăți europene, asemenea celor dintr-o societate pe acțiuni, răspund în limita aportului la capitalul social. În plus, între SE și societatea pe acțiuni este comun și modul de administrare în sistem monist/dualist.

De asemenea, între cele două forme de asociere există diferențe majore. Prima diferență majoră se regăsește la modul de constituire și entitățile care pot pune bazele fiecărei forme de asociere. În cazul Grupului European de Interes Economic, articolul 4 din Regulamentul 2137/85 prevede posibilitatea societăților comerciale, a persoanelor juridice de drept public și *privat care își au sediul statutar sau legal și administrația centrală în Comunitate*¹² (în prezent într-un stat membru al Uniunii Europene). Regulamentul menționat anterior dă posibilitatea persoanelor fizice care sunt comercianți sau care exercită profesii liberale de a participa la constituirea unui Grup European. În cazul Societății Europene, regulamentul 2157/2001 actualizat în anul 2013 dispune în felul următor: societățile anonime (formă de asociere diferită în cazul fiecărui stat, în România și Bulgaria societatea pe acțiuni) pot constitui o SE prin fuziune, cu condiția existenței a cel puțin două astfel de societăți cu sediul social și administrația centrală pe teritoriul a două state diferite din Uniunea Europeană (condiție pe care o întâlnim și în cazul GEIE). De asemenea, societățile anonime și societățile cu răspundere limitată pot constitui un SE Holding dacă întrunesc două condiții în mod alternativ: cel puțin două dintre ele să fie reglementate de legislația unor state membre diferite sau cel puțin două dintre ele să dețină o filială/sucursală de cel puțin doi ani într-un alt stat membru. Aceleași condiții se aplică și în cazul în care o societate sau o persoană juridică de drept privat/public constituie o filială a unei SE prin subscripție la acțiunile acesteia. Cu titlu de excepție, față de GEIE unde este necesară existența a cel puțin doi membri pentru constituire, o Societate Europeană poate lua naștere prin transformarea unei societăți anonime în SE, cu

---

¹² A se vedea: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A31985R2137>, accesat la data de: 23/03/2024

condiția ca cea dintâi să dețină de cel puțin doi ani o filială reglementată de legislația altui stat membru. În ceea ce privește constituirea acestor două forme de entități (GEIE și SE) se observă o varietate mai largă a persoanelor care pot înființa un Grup European de Interes Economic, cu mențiunea că numărul membrilor este limitat la 20. În privința actului constitutiv constatăm existența unor diferențe între SE și GEIE. Pentru prima, regulamentul prevede necesitatea unui act constitutiv alternativ cu un statut, cerință întâlnită și în *Legea 31/1990 a Societăților* pentru societățile pe acțiuni. Regulamentul GEIE impune condițiile de fond ale actului constitutiv: menționarea denumirii grupului, sediul acestuia, obiectivul și durata grupului, sub sancțiunea nulității relative.

O altă diferență dintre aceste două tipuri de entități este scopul, care în cazul unui Grup European de Interes Economic este de *a facilita sau dezvolta activitatea economică a membrilor săi și de a îmbunătăți ori spori rezultatele acestor activități*¹³, nicidecum unul lucrativ, ca în cazul SE. Prin urmare, capitalul social al unei Societăți Europene este împărțit în acțiuni și nu poate fi inferior sumei de 120.000 de euro, în timp ce pentru GEIE nu este prevăzut niciun fel de cerință în ceea ce privește capitalul social și este interzis apelul la subscripție publică. Cu toate acestea, ambele au personalitate juridică și pot desfășura activitate economică, cu anumite limitări în cazul GEIE precum: interdicția de a participa la conducerea sau controlul activității unui membru sau deținerea de acțiuni/părți sociale în nume propriu, ci doar în numele membrilor și dacă este necesar pentru îndeplinirea obiectivelor grupului. În materie fiscală art. 40 din Regulamentul 2137/85 privind GEIE prevede că *rezultatele activităților unui grup se impozitează numai la nivelul membrilor săi*¹⁴, iar succursalele acestora se impozitează conform dispozițiilor OG 24/1996 aprobată și modificată prin Legea 29/1997. Din nefericire, în legislația europeană nu este reglementat regimul fiscal al Societăților Europene, cu toate acestea, alin. (20) din preambulul Regulamentului 2157/2001 face referire la faptul că dispozițiile de drept intern se aplică în domeniile nereglementate de regulament. Așadar, putem deduce că în privința taxării, o Societate Europeană va fi tratată într-un mod similar societății pe acțiuni. Deși regulamentul menționat anterior a fost modificat de 3 ori de la adoptare (ultima modificare fiind în 2013), considerăm că nereglementarea statutului fiscal al acestor forme de societăți reprezintă un impediment pentru atingerea scopului regulamentului, anume realizarea pieței interne prin *înlăturarea barierelor din calea comerțului, și adaptarea structurilor de producție la dimensiunea comunitară*¹⁵. De asemenea, nici soluția actuală, aplicarea regimului fiscal din țara în care o Societate Europeană este înregistrată, nu rezolvă problema ridicată anterior. În consecință, în vederea îmbunătățirii cadrului juridic al Societăților Europene pentru îndeplinirea obiectivelor de integrare europeană pe plan economic, propunem adoptarea unui regulament care să reglementeze o cotă

¹³ A se vedea: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A31985R2137>, accesat la data de: 23/03/2024

¹⁴ Idem

¹⁵ A se vedea: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32001R2157>, accesat la data de: 21/03/2024

unică de taxare a impozitului pe venit (sau profit unde este cazul) și a dividendelor la nivelul tuturor statelor membre.

În privința desfășurării activității în mai multe state, cele două regulamente permit modificarea sediului și constituirea unor filiale/sucursale. Regulamentul GEIE dispune în sensul că sediul acestuia poate fi transferat în interiorul Uniunii Europene, cu respectarea unor anumite condiții, precum: publicarea deciziei de transfer, în cazul în care acesta determină schimbarea legislației aplicabile, și înregistrarea la registrul de publicitate competent conform art. 39. Spre exemplu, dacă un grup european de interes economic înregistrat în Italia (fiind statul unde se regăsesc cele mai multe grupuri conform unui studiu realizat la *Università di Macerata*¹⁶) dorește să transfere sediul în România, trebuie să depună propunerea de transfer la Registrul Comerțului, iar ulterior să depună dovada înregistrării în vederea radierii din registrul precedent. Opozabilitatea față de terți este îndeplinită doar după îndeplinirea ambelor proceduri (înregistrare și radiere). Regulamentul SE prevede posibilitatea unei societăți de a modifica sediul la art. 8, într-un alt stat membru al Uniunii Europene. Procedura este similară cu cea a GEIE, cu excepția necesității emiterii unui certificat prevăzut la alin. (8) din articolul menționat, de către *instanța, biroul notarial sau altă autoritate competentă eliberează un certificat care atestă în mod concludent încheierea actelor și a formalităților necesare anterior transferului.*

Pe lângă cele două regulamente menționate mai sus, cea privitoare la Grupul European de Interes Economic și la Societatea Europeană se completează cu legislația internă a statelor după cum urmează: articolul 2 din Regulamentul 2137/85 prevede că în ceea ce privește contractul de societate (excepție făcând *aspectele referitoare la starea și la capacitatea persoanelor fizice și la capacitatea persoanelor juridice*) și organizarea internă a grupului, legislația aplicabilă este cea a statului în care a fost stabilit sediul GEIE. Articolul 36 din același text de lege dispune în sensul că tot legislația internă a statului în care se află sediul se va aplica și în cazul lichidării și al deschiderii procedurii de insolvență. În cazul societății europene, se vor aplica în ordine: dispozițiile regulamentului, legile privind societatea europeană în mod specific și cele privind societatea pe acțiuni (*societatea anonimă*) și dispozițiile din statutul fiecărei societăți în parte. Apreciem că se vor aplica cu precădere, în cazul fiecărei forme de asociere, regulamentele adoptate la nivelul Uniunii Europene, urmate de cele din legislația națională a statelor în care se află sediul social al fiecăreia.

Încetarea unei SE nu este reglementată de legislația europeană, fiind aplicabile dispozițiile din legislația națională aplicabile societăților de acțiuni constituite *în temeiul dreptului intern al statului membru pe teritoriul căruia se află sediul social al SE*¹⁷, în ceea ce privește lichidarea, dizolvarea, insolabilitatea sau încetarea de plăți. În cazul GEIE, art. 31 din regulamentul 2137/85 prevede că dizolvarea unui grup se poate dizolva prin decizia membrilor săi, în unanimitate, atunci când se constată împlinirea termenului din actul constitutiv sau îndeplinirea

¹⁶ Alessio Bartolacelli, The European Economic Interest Grouping in Italy

¹⁷ A se vedea: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32001R2157>, accesat la data de 21/03/2024

obiectivelor/ imposibilitatea de a le aduce la îndeplinire. În cazul în care sunt încălcate dispozițiile privind obiectivul unui grup (inclusiv activitatea acestuia), sediul acestuia și îndeplinirea obiectivelor sau ajungerea la termen a grupului, orice persoană interesată sau autoritate competentă poate cere instanței competente dizolvarea GEIE. Cu toate acestea, instanța nu poate dispune dizolvarea fără să acorde un termen în care să se facă regularizarea situației, atunci când aceasta este posibilă.

Concluzii

Scopurile menționate în expunerile de motive ale celor două regulamente menționate mai sus nu pot fi realizate decât cu o adaptare constată și atentă a legislației, în conformitate cu schimbările suferite de societate. Cele două forme de asociere au suferit și vor suferi o scădere a utilizării, nefiind opțiuni viabile pentru operatorii economici din cauza lacunelor legislative. Considerăm că atât statele membre, cât și Uniunea Europeană trebuie să depună eforturi pentru a legifera în vederea actualizării legislației care reglementează GEIE și SE la contextul economic actual.

Propuneri de lege ferenda

În vederea asigurării unui cadru legislativ actualizat la cerințele din prezent, venim în continuare cu două propuneri *de lege ferenda*:

1. Realizarea unui regulament în care să fie prevăzută o cotă unică a impozitului de venit, profit și dividende pentru Societatea Europeană, în toate statele membre. Astfel, va prezenta mai puțină importanță statul membru în care se află sediul societății, sporind astfel distribuirea egală a societăților europene în toate statele din Uniunea Europeană.

2. Elaborarea unui act normativ distinct de Legea nr. 161/2002, care să vină în completarea *Regulamentului Comunităților Europene numărul 2138/1985*, delimitând economicul de penal, care să permită completarea legislației europene conform art. 2 din *Regulamentul privind GEIE*.

Bibliografie

Alessio Bartolacelli, *The European Economic Interest Grouping in Italy*
Răzvan Horațiu Radu, *Manual de Drept al Uniunii Europene*, Editura Hamangiu
2022
Ioana Nely Militaru, *Considerații teoretice privind Societatea Europeană*
Regulamentul (CE) nr. 2157/2001 al Consiliului din 25 iulie 1985 privind Grupul
European de Interes Economic (GEIE)
Regulamentul (CE) nr. 2157/2001 al Consiliului din 8 octombrie 2001 privind
statutul societății europene (SE)

Legea nr. 161 din 19 aprilie 2003, privind unele măsuri pentru asigurarea
transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în
mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției

Legea nr. 24 din 27 martie 2000 privind normele de tehnică legislativă pentru
elaborarea actelor normative

Legea nr. 31 din 16 noiembrie 1990 privind societățile comerciale

<https://www.juridice.ro/163225/grupurile-europene-de-interes-economic.html>,

Adrian Dobre

<https://dexonline.ro/definitie/economic>

<http://sceco.ub.ro/index.php/SCECO/article/view/358/329>

Constituțiile de la 1791 și 1793. Un studiu comparativ

Vlad Mihail GHINEA¹

Rezumat

Curentul constituțional nu este format într-un vacuum. În schimb, acesta este rezultatul a mai multor secole de tradiție constituțională. Așadar, de-a lungul timpului noi modele vor fi adoptate și abrogate, acestea împrumutând idei unele de la altele, modificându-le în timp, moștenindu-le până în ziua de azi. Ca documente juridice, dar și ca izvoare istorice, acestea reprezintă realități ale timpurilor în care au fost întrebuițate. Analiza vechilor constituții și contextualizarea lor, analizând când au fost întrebuițate, de ce au fost adoptate, sau chiar de cine au fost realizate, ne pot oferi numeroase detalii privitoare la natura dreptului în sine, la originea anumitor drepturi fundamentale, la modul în care acestea s-au format și au fost adoptate, etc. De asemenea, poate oferi prilejul unui contrast semnificativ între valoare unui anumit principiu constituțional la momentul adoptării sale pentru prima dată și cea pe care acesta o poartă în prezent. Primele două Constituții franceze, fiind printre cele mai vechi constituții europene, reprezintă în special un important asemenea izvor. Tocmai deoarece, de-a lungul timpului, acestea au stat la baza atâtor alte sisteme constituționale din restul Europei, chiar și la baza celui românesc, contextualizarea lor este cu atât mai relevantă. Prin studiul lor, deci, putem înțelege mai multe despre originea sistemului constituțional și a drepturilor fundamentale în general.

Cuvinte cheie: *Constituționalism, revoluție, ideologie, contextualizare, voința poporului.*

1. Introducere și delimitări terminologice

Revoluția Franceză a generat multe efecte pentru un număr foarte mare de persoane. În unele situații, aceasta a adus un mare progres care nu poate fi disputat, în timp ce în altele aceasta a dus la declinul sau chiar distrugerea unui număr de tradiții milenare.²

Din punctul de vedere al dreptului, aceasta a marcat momentul de început al constituționalismului așa cum îl cunoaștem noi. Spiritul revoluționar a reprezentat o anomalie de un asemenea grad la nivelul istoriei europene, încât acesta a condus, într-un final, la scindarea sa într-un număr de ideologi care, în prezent, după mai bine de 200 de ani de evoluție continuă, ne par în prezent total opuse: comunismul,

---

¹ Student, Facultatea de Drept, Academia de Studii Economice din București, ghineavlad23@stud.ase.ro

² P. H. Wilson, *The Meaning of Empire in Central Europe around 1800*, în A. Forrest, P. H. Wilson, *The Bee and the Eagle: Napoleonic France and the End of the Holy Roman Empire, 1806*, Palgrave Macmillan, Londra, 2009, p. 25

naționalismul, democrația, republicanismul, liberalismul etc. În mare parte, Revoluția a dus la un război civil în cadrul Europei, între Europa „Veche” (titlu a cărui valabilitate este disputabilă) și cea „Nouă”. Unii analiști ar putea considera că anumite evenimente precum Războaiele Iugoslave sau cel Ruso-Ucrainean reprezintă continuități ale acestui război civil. Așadar, este de prisos să discutăm impactul pe care Revoluția l-a avut asupra Europei contemporane.

Constituționalismul francez este văzut, tocmai datorită narativei care a fost adusă în prim-plan de către revoluționari, ca manifestarea voinței poporului în plan instituțional. Cu alte cuvinte, Constituția modernă este menită să reprezinte standardul fixat de voința populației pe baza căruia entitatea statală în cadrul căreia aceștia locuiesc necesită să se dezvolte și să își parcurgă existența, respectând totodată posibilitățile modificării care ar putea fi aduse de către popor asupra acestuia.

Cu toate acestea, cercetând și comparând primele constituții, putem observa cum o lege fundamentală este, adesea, mult mai puternic impactată de situația geopolitică a vremii, și în special, de contextul ideologic al adoptării sale, decât de simpla dorință a poporului.

Acest fapt nu poate fi mai bine exemplificat decât în primele două constituții ale statului francez, pe care urmează să le prezint. Mă voi limita, în această lucrare, doar la compararea Primului Titlu din Constituția de la 1791 și a articolelor echivalente (dacă acestea există) din Constituția Națională de la 1793. Pe baza acestor observații, doresc să scot la iveală caracterul ideologic al amândurora și să-l contextualizez în cadrul istoric și social al vremii, sperând că pe baza acestui studiu, urmează să creez o imagine mai clară privitoare la lumea în care aceste legi fundamentale au „venit în ființă”. La final, sper ca această comparație să ne spună mai multe, atât despre natura constituționalismului, cât și despre modalități prin care putem acționa asupra situației curente, cu scopul apropiării legilor fundamentale moderne de contextele sociale contemporane.

Ambele constituții au fost redactate și adoptate în Franța. Dar cine este „Franța”? În cadrul articolului de față voi face referire la mai multe entități statale care pot fi numite „Franța”, unele invocându-și continuitatea de la celelalte, dar altele considerându-se state separate de predecesoarele lor.³

Prin „Regat”, mă refer la Regatul Franței, care a existat, mai mult sau mai puțin, neîntrerupt, în jurul a o mie de ani,⁴ și care a fost dizolvat ca urmare a Revoluției.

Prin noțiunea de „Republică”, identific Prima Republică Franceză, adică statul care a luat naștere ca urmare a Revoluției, sub diversele sale forme de guvernare. Este de notat faptul că ideologia statală a Republicii a fost inseparabilă din orice punct de vedere de cea a Revoluției. Din acest motiv, putem și ar fi necesar să considerăm Republica ca fiind un stat separat de ceea ce înseamnă Regat.

---

³ A. Heritier, *Genèse de la notion juridique de patrimoine culturel, 1750-1816*, Harmattan, Paris, 2003, p. 70

⁴ C. Gauvard, *La France au Moyen Âge : du ve au xve siècle*, Presse Universitaire de France, Paris, 2012, p. 567

Prin „Imperiu”, mă refer la Primul Imperiu Francez, adică statul întemeiat de generalul Napoleon Bonaparte. Din multe puncte de vedere, Imperiul poate fi considerat o continuare a Regatului, însă dat fiind conflictul pe care Napoleon l-a avut cu aceeași Casă de Bourbon, preferăm să le considerăm, de asemenea, două state separate.

Prin „stat francez”, mă voi referi la toate trei de mai sus. Sintagma de „francez” nu face referire la caracterul național al statului, nici la cel ideologic, ci pur și simplu la cel geografic, dat fiind că miezul tuturor celor trei state menționate mai sus este vital pentru conceptul de „spațiu francez”, adică arealul geografic populat majoritar de etnici francezi sau în care cultura acestora este predominantă sau dominantă din punct de vedere politic și social.

2. Constituția de la 1791

Titlul Întâi al Constituției de la 1791 nu este împărțit în articole, numărătorea începând din Titlul al Doilea. În schimb, acesta este împărțit în trei articole, care fac referire dispozițiile fundamentale garantate de Constituție.

Titlul începe prin sintagma:

„La Constitution garantit, comme droits naturels et civils”

„Constituție garantează, ca drepturi naturale și civile”

Ideea de drepturi naturale este una veche, care este strâns legată de școala istorică a dreptului. Perspectivele asupra acestui concept s-au schimbat radical de-a lungul istoriei, însă în contextul Revoluției, Constituția face parte la definiția iluministă.

Așadar, istoricii și intelectualii iluminiști vor considera că toate ființele umane se nasc cu un anumit sistem al dreptului. Unde aceștia s-au diferențiat de predecesorii lor a fost rolul dreptului subiectiv, față de cel obiectiv. Așadar, dacă în trecut accentul conceptului de „drept natural” era pus preponderent de îndatoririle pe care indivizii le aveau asupra societății din care făceau parte, iluminiștii vor pune un mai puternic accent pe drepturile subiective universale, pe faptul că toate persoanele se nasc cu o demnitate inerentă, și că tocmai această demnitate le oferă anumite drepturi inalienabile.

Prin urmare, chiar dacă Constituția are drept scop păstrarea monarhiei, și simpla sa parlamentarizare, nu putem nega faptul că ideologia introdusă ca dogmă de stat a noului regim era, prin natura sa, iluministă.

Primul punct spune:

„Que tous les citoyens sont admissibles aux places et emplois, sans autre distinction que celle des vertus et des talents;”

„Că toți cetățenii sunt admisibil în locurile de muncă, fără alte distincții în afară de cele de virtuți și de talente;”

Acest punct introduce, încă de la început, o formă incipientă a actualei libertăți de muncă. Plasarea acesteia ca prim punct al întregii Constituții este semnificativă, deoarece arată prioritățile pe care revoluționarii încercau să le aducă în prim-plan.

Înainte de Revoluție, Franța încă se afla într-o formă târzie de feudalism.⁵ Cu toate că, în ultimele decenii, imaginea monolitică a sistemului feudal a fost zdruncinată, nu putem nega că sistemul francez pre-revoluționar continua să fie unul care bloca mobilitatea profesională și economică a populațiilor din starea a treia, de departe cea mai numeroasă și cea mai afectată de măsurile abuzive preluate de Vechiul Regim în perioada premergătoare Revoluției.⁶

Cu toate acestea, este necesar să înțelegm poziția pe care Revoluționarii au avut-o. De asemenea, nu putem pretinde că intențiile revoluționarilor erau pur demagogice, și, în același timp nu putem nici nega necesitatea acestora de a asigura suportul popular pentru cauza lor.

Înainte de Revoluție, țărani erau supra-taxați și sub-reprezențați în cadrul statului. În special în zona Parisului aceștia erau forțați să plătească taxe foarte mari, a căror temei real, de fapt, era scoaterea Regatului din criza provocată de Războiul de Șapte Ani. Acest fapt se afla într-un puternic contrast cu nobilimea care trăia un stil de viață pe care un om de rând nu l-ar fi putut spera vreodată. Din perspectiva muncii, deci, putem da de un sistem extrem de rigid, în care clasa superioară nu necesita să muncească pentru a se susține, în timp ce cea de jos adesea necesita să muncească pământul într-un ritm care nu era sustenabil, atât din prisma calității vieții, cât și din prisma faptului că o mare parte din resursele care erau câștigate pe baza acestei munci erau apoi preluate de stat. În mijloc avem clasa mercantilă, care la acest moment era deja în mare parte consacrată în viața economică franceză, dar care ea însăși era într-o semnificativă măsură dependentă de stat.

Luând acești factori în considerare putem vedea o nemulțumire generală în ceea ce privește mediul muncii în Regat. Clasa comercială, reprezentată în mare parte de mica nobilime, va intra în mai multe puncte în conflict cu cea conducătoare, în special înaintea domniei Regelui Franței, Ludovic al IV-lea de Bourbon. Moartea acestuia a reprezentat o instabilitate pentru sistemul absolutist al monarhiei, care va reprezenta o șansă pentru capitaliști de a se reafirma.

Prin urmare, crearea și adoptarea conceptului de libertate a muncii a fost preluată în solidaritate atât de clasa mercantilă, cât și de cea țărănească, ca răspuns atât la lipsa de mobilitate economică, cât și a controlului pe care statul îl exercita asupra economiei. A reprezentat, așadar, un rezultat al dorinței generale de liberalizare a vieții economice.

De asemenea, este de notat faptul că acest concept, cu toate că nu neapărat străin, nu este unul emblematic pentru dreptul roman în general, cel puțin nu pentru cel târziu. S-ar putea face cazul că feudalismul a fost implementat chiar de către Împăratul Roman Dioclețian, în cadrul reformelor sale economice și administrative. Dacă e să urmărim această linie de gândire, libertatea muncii în forma sa modernă reprezintă un rezultat propriu Revoluției Franceze.

---

⁵ Adunarea Națională, *Decretul pentru abolirea nobilimii franceze*, 1790, Paris

⁶ P. Jones, *The peasants' revolt?* în R. Griffiths, K. Wiles, *History Today*, vol 39, History Today, Londra, 1989; pp. 15-19

Titlul al II-lea dă citire:

„*Que toutes les contributions seront réparties entre tous les citoyens également en proportion de leurs facultés;*”

„*Că toate contribuțiile vor fi repartizate între toți cetățenii în mod egal în proporție cu abilitățile lor;*”

Acest articol este de asemenea reprezentativ, iar în mare măsură este strâns legat de cele spuse anterior. Așa cum am arătat deja, Regatul era un stat care, în mare parte, nu avea o mobilitate socială și economică dezirabilă. Întreaga societate era încadrată în trei stări, prima reprezentată de Biserică, a doua de nobilime, iar a treia de toți ceilalți. Această diviziune a fost favorabilă în timpul Evului Mediu, însă la momentul Europei moderne era cu mult învechită, și în mare parte nu își mai găsea locul în contextul vremii.

Prin urmare, dacă primul punct avea rolul de a aduce în evidență un drept material, palpabil, al doilea punct avea ca scop crearea schimbării durabile care va putea asigura exercitarea acestuia pe termen lung.

Din acest punct de vedere, revoluționarii doreau abolirea oricăror distincții care ar fi împiedicat posibilitatea cetățenilor de a fi răsplătiți în funcție de propriile lor capacități, fie din cauza furtului acestor oportunități de către persoane mai puțin capabile, fie deoarece aceștia nu aveau mobilitatea socială necesară pentru a putea să ajungă la acea poziție.

În special primul aspect al acestei probleme era relevant, din cauza problemei privilegiilor, un alt aspect învechit care supraviețuiește în cadrul statului francez. Ideologi revoluționari precum Emmanuel Joseph Sieyès, vor vorbi despre nedreptatea privilegiilor cu mai mulți ani înainte de Revoluția propriu-zisă, acestea fiind văzute ca o abatere de la lege, prin care unei persoane îi este atribuit în mod nedrept ceea ce ar fi trebuit, de fapt, să îi aparțină unei alteia.⁷

Din această perspectivă, putem observa dorința revoluționarilor de a abolii privilegiile pe care clasele superioare le aveau, cu scopul de a-și asigura lor și țăranilor posibilitatea de a-și continua afacerile sau planurile profesionale fără ca oportunitățile lor să fie luate de membrii nobilimii. Acest fapt este relevant, deoarece a deschis porțile unui număr mult mai mare de oameni, le-a permis mult mai multor minți să se exprime și să creeze poziții care, în timp, vor crea o cerere mai mare de personal, creând așadar un *feedback loop* pozitiv pentru economie.

Este totuși de dorit să ne oprim pentru a face o observație: lipsa mobilității și a libertății muncii nu era cauzată doar de atitudinea guvernării, cu toate că aceasta cu siguranță a avut un rol important. În Regat nu exista propriu-zis infrastructura necesară pentru a le permite țăranilor să evolueze pe plan economic, nu exista sistemul educațional necesar pentru a-i instrui, etc. Din acest motiv, putem să ne așteptăm că cei care ar fi avut cel mai mult de câștigat pe baza acestor reforme nu au fost țăranii, care prin simplitate vieții lor au continuat în aceeași manieră ca până acum, ci clasa mercantilă, care avea atât tradiția, cât și educația necesare pentru a se folosi de aceste noi libertăți pentru a putea să obțină un profit și să se dezvolte.

---

⁷ J. Sieyès, *Essai sur les privileges*, 1789, p. 5

În privința tradiției romane, privilegiile nu erau suficient de comune în Roma antică pentru a reprezenta o problemă. În ciuda instanțelor contrare, statul roman a fost în mare măsură unul meritocratic, în care, cu excepția perioadei dominatului, indivizi de ranguri minore puteau ajunge să ocupe roluri importante în societate, chiar și poziția de Împărat. Prin urmare, am putea considera că acest punct este mai puțin un rezultat al ideologiei revoluționare, pe cât unul al reînținerii dreptului francez la o stare mai apropiată de cel roman (care, totuși, probabil că a fost un rezultat firesc al ideologiei franceze).

Punctul trei dă citire:

„Que les mêmes délits seront punis des mêmes peines, sans aucune distinction des personnes.”

„Că aceleași delictive vor fi pedepsite cu aceleași penalități, fără vreo distincție între persoane”.

Acest punct, asemenea celorlalte trei, face referire la dorința revoluționarilor de a da la o parte nedreptățile dintre oameni în cadrul funcționării statului, de data aceasta din punct de vedere penal. Putem să vorbim, privitor la acest punct, de o versiune incipientă a principiului egalității, unul dintre principiile fundamentale ale dreptului. Așa cum am vorbit anterior, acesta poate fi văzut ca o reacție a claselor inferioare privitoare la privilegiile acordate între ei de membrii claselor superioare care, cu siguranță, în mare măsură puteau rezulta și în abuzuri de ordin penal, în care nobilii scăpau nepedepsiți pentru o crimă pentru care un om de rând ar fi fost condamnat.

Putem deci vedea trei principii, destul de diferite unul față de altul, alăturate încă din incipitul Constituției. Acest fapt poate să ne spună mai multe lucruri, de la caracterul incipient al științei dreptului în acea vreme, până la prioritățile pe care revoluționarii doreau să le sublinieze în fața cetățenilor noului stat.

După punctul trei sunt enumerate mai multe prevederi, privitoare la libertățile pe care Constituția le ocrotește. Constituția definește ca drepturi naturale și civile: libertatea de mișcare (*„la liberté à tout homme d'aller, de rester, de partir”*), libertatea de exprimare (*„la liberté à tout homme de parler, d'écouter”*), la care se menționează în mod expres libertatea de apartenență religioasă), libertatea de întrunire (*„la liberté aux citoyens de s'assembler paisiblement et sans armes”*), libertatea de petiție (*„la liberté d'adresser aux autorités constituées des pétitions signées individuellement”*).

În continuare, titlul menționează faptul că puterea legislativă nu are dreptul de a adopta legi care pot pune în pericol exercitarea de către cetățeni a tuturor drepturilor mai sus menționate. Această prevedere, cel mai probabil, face referire la temerea revoluționarilor față de o posibilă retaliere provenită din partea monarhiei. Așa cum am menționat deja, Constituția de la 1791 nu era menită să creeze un stat nou (nu încă), ci dorea transformarea Regatului dintr-o monarhie absolută, în una parlamentară. Puterea legislativă era reprezentată de Adunarea Națională, care la acel moment era dominată de revoluționari. Prin urmare, această prevedere poate fi atât o naturală limitare a puterii legislativului, de dragul de a putea asigura drepturile cetățenilor, cât și o măsură de siguranță, în cazul în care spiritul revoluționar urma

să intre în declin sau în cazul în care legislativul urma să fie „colonizat” de loialiști conservatori.

Constituția definește în continuare dreptul fiecărei persoane de a dispune de propria sa proprietate și incapacitatea statului de a-i înstrăina bunurile fără despăgubiri. Interesantă, însă, este remarca privitoare la bunurile bisericii: „*Les biens destinés aux dépenses du culte et à tous services d'utilité publique, appartiennent à la Nation, et sont dans tous les temps à sa disposition*”. Ca urmare a acestei prevederi, toate măsurile ce până la acel moment erau proprietatea Bisericii Catolice (în calitate de biserică oficială a regatului, cu toate că legea privea, cu siguranță, toate cultele din Regat) erau acum proprietatea „națiunii”, adică ale statului. Acest fapt este unul cu adevărat semnificativ, și cu siguranță motivat de contextul vremii. A spune că Biserica Catholică avea un rol important în viața regală de la acel moment ar fi puțin spus. Însuși Ludovic al XIV-lea a încercat să și-o subordoneze, tocmai pentru a putea avansa procesul de centralizare totalitară a statului în jul personalității sale. Biserica avea proprietăți uriașe și era, de departe, una dintre cele mai importante instituții din întregul stat.

Relația dintre revoluționari și biserică a fost una foarte complexă, pe care din păcate nu o putem explica aici. Revoluția a fost, totuși, un fenomen ateu prin natura sa.⁸ Prin urmare, a spune că alegerea deposedării Bisericii de bunurile sale nu a fost o alegere politică este cel puțin inexact.

Putem plasa aici începutul persecuțiilor bisericii și creștinismului în general sub regimul revoluționar. Acestea își vor atinge apogeul în timpul Marii Terori, când averile bisericilor vor fi în totalitate secularizate iar însăși siguranța vieții clericilor va fi pusă în pericol.

Pe de altă parte, am putea lua în considerare mai puternica asociere a Bisericii cu statul. Ca urmare a acestei hotărâri, Biserica devenea în totalitate subordonată statului. Acest fapt i-ar fi putut împăca pe unii dintre regaliști și conservatori, însă în continuare ar fi perturbat ordinea instituției Bisericii Catolice care, la urma urmei, era una internațională, condusă de la Roma.

O altă prevedere legată de Biserică este prezentă în același titlu, care spune că „*les citoyens ont le droit d'élire ou choisir les ministres de leurs cultes*”, fapt care le permite cetățenilor dreptul de a putea să își aleagă singuri „miniștrii” cultelor lor. Acest fapt, din nou, a afectat Biserica Catholică mult mai mult decât comunitățile protestante rămase în regat, care funcționau oricum după un sistem congregaționalist. Ca urmare a acestei metode, cel puțin teoretic, cetățenii vor avea dreptul să-și înlăture preoții. Ca urmare a acestei măsuri, imaginea de monolit a Bisericii Catolice urma să fie zdruncinată în fața francezilor de rând.

Dacă luăm în considerare impactul pe care Biserica l-a avut de suferit, dar și ideologia revoluționară, ne putem imagina faptul că scopul principal al acestor măsuri a fost acela de a înlătura toate beneficiile pe care Biserica le avea în stat, transformând-o într-o instituție care, cel puțin în acel moment, nu mai putea avea

---

⁸ K. M. Baker, *University of Chicago Readings in Western Civilization, Volume 7: The Old Regime and the French Revolution*, University of Chicago Press, Chicago, 1987, p. 384

atât de multă influență asupra societății franceze sau asupra vieții politice a statului francez.

Primul Titlu mai reglementează și crearea unei instituții care va avea ca scop creșterea copiilor orfani, ajutorarea săracilor și oferirea unor locuri de muncă, în cazul în care erau apți de aceasta.

Nu în ultimul rând, Primul Titlu reglementează crearea unui sistem de învățământ public, care are ca scop declarat educarea gratuită a copiilor în spiritul Revoluției. De asemenea, vor fi create zile de sărbătoare care vor avea drept scop conservarea amintirii Revoluției, a Constituției, a Patriei etc. Toate aceste elemente reprezintă modalități prin care Revoluția se putea marca ca o forță dominantă în planul cultural, odată ce atât Biserica, cât și influența nobilimii a fost diminuată. Dacă acest fapt a fost dorit pentru a putea să înlocuiască cultura cu una nouă, pro-revoluționară, sau dorințele au fost unele mai moderate, nu poate fi determinat. Cu toate acestea, nu putem nega faptul că dorința a fost cea de a crește influența Revoluției și de a asigura faptul că aceasta urma să-și solidifice rolul în cadrul memoriei cetățenilor de rând.

În final, Primul Titlu se încheie cu promisiunea creării unui cod civil. Așa cum știm, acesta nu va fi creat până în 1804, atunci când Napoleon va adopta acel cod civil care și astăzi este cunoscut după numele său. Acest fapt este totuși semnificativ, deoarece plasa Revoluția ferm de partea curentului codificator care deja se marcase în câteva alte state europene.⁹

Având în vedere toate cele de mai sus, putem face un profil parțial de manieră ideologică a primei constituții franceze. Aceasta a fost, în mare măsură, menită să proclame o serie de drepturi care, în regatul absolutist de până la acel moment, se marcase ca o societate rigidă, în care cetățenii nu aveau posibilitatea să urce pe treptele sociale, atâta timp cât aveau nenorocul de a face parte din anumite clase sociale. De asemenea, Constituția urmărea minimalizarea sau chiar erodarea rolului anumitor clase sociale în societatea franceză, date fiind avantajele de care acestea se bucurară până la acel moment. Cea mai puternic afectată a fost Biserica, care prin limitele impuse de noua lege fundamentală avea să-și piardă un număr de atribute care-i puneau în pericol însăși „suveranitatea”. De asemenea, nobilimea era dur lovită, acesteia fiindu-i interzise toate privilegiile care, până la acel moment, o ajutaseră să obțină poziția socială dominantă pe care a avut-o.

3. Constituția de la 1793

Spre deosebire de predecesoarea sa, Constituția de la 1793, cunoscută uneori și drept „Constituția Națională”, a fost mult mai radicală prin natura sa. Aceasta întrerupea în totalitate puterea monarhiei care, până la acel moment, își păstra atributele executive. Regatul Franței era desființat și înlocuit cu o Republică, evident modelată după modelul Republicii Romane.¹⁰

⁹ L. Dechêne, *Habitants and Merchants in Seventeenth-century Montreal*, McGill-Queen's University Press, Montreal, 1992 p. 15

¹⁰ Gauvard, *idem*.

Dacă prima constituție și-a permis abținerea de la anumite aspecte radicale ale curentului revoluționar, Constituția de la 1793 și-a permis să-și dea frâu liber în măsurile pe care urma să le preia, cu scopul de a putea implementa curentul de gândire revoluționar în totalitatea sa. Acest fapt a fost vizibil prin atașarea Declarației Drepturilor Omului și Cetățeanului. Acest fapt a fost, evident, un simbol, și anume cel al legitimizării legii fundamentale și nu de către rege, ci de către prezența justă și naturală a drepturilor omului, care era văzută ca fiind o codificare a acelor drepturi subiective prezente în natură și absolut fundamentale moralității oricărei ființe umane. Prin urmare, Revoluția își baza justificarea pe obiectivul social și științific, pe ce era logic să fie bine pentru oricare dintre cetățeni.

Când vine vorba de reglementările menționate în partea anterioară a lucrării, putem observa cum cele mai multe au rămas valabile.

În primul rând, libertatea muncii este prezentă în articolul 5 al DDOC.

Pe de altă parte, principiile enumerate la punctul al doilea nu mai sunt expres prezentate în noua Constituție. Cu toate acestea, acest fapt ar putea fi datorat de extinderea spiritului meritocratic în rândurile tuturor drepturilor, și nu în ultimul rând în cel al muncii, menționat mai sus. În cadrul Constituției de la 1791, prima constituție modernă a statului francez, asemenea principii necesitau menționate în mod direct, tocmai pentru a putea crea o bază de la care să se pornească în viitor cu noi legi, care să poată funcționa în acest spirit. În cazul de față, însă, când revoluționarii au avut posibilitatea de a crea un mod complet nou de configurare al vieții politice franceze, aceștia au luat principiul echității și l-au ridicat la rangul de principiu fundamental al dreptului, cu ajutorul căruia au alcătuit prevederile Constituției.

Într-un mod similar, lipsa de distincții în privința pedepsirii penale, nu mai este în mod direct specificată. De-a lungul întregii Constituții apar mai multe articole care fac referire la sistemul penal, principiul egalității (în fața legii) fiind de asemenea unul dintre pilonii pe baza căreia noua lege fundamentală a fost alcătuită. Avem, totuși, anumite articole care fac referire la interzicerea oricărei diferențe în ceea ce privește tratamentul unor persoane față de altele, cum ar fi de exemplu articolul 30, în care funcțiile publice sunt oferite pe bază de merit, fără distincții și nu ca recompense, sau chiar în articolul 1 al DDOC.

Dintre libertățile menționate anterior, păstrate sunt libertatea de exprimare (articolul 26, cu toate că aceasta este relocalată în contextul fiecărui membru al Adunării Naționale având dreptul să își “exercite dreptul de a-și exprima voința”) și dreptul la petiție (articolul 122).

Dintre libertățile menționate anterior, care nu mai sunt în mod explicit menționate, avem libertatea de mișcare și libertatea de întrunire (care, totuși, este compensată de libertatea de asociere, prezentă în articolul 122). În 1793, odată cu adoptarea acestei noi Constituții, începe în Franța Teroarea Iacobină, în care acesta drepturi, cu toate că în teorie încă complementare ideologiei revoluționare, nu ar fi fost cele mai dezirabile. Este lesne de înțeles că, dacă ar fi avut posibilitatea, o mare parte dintre locuitorii Franței (și în special ai Parisului) ar fi ales să părăsească Franța, alături de toți nobilii care au fost condamnați pentru părăsirea Republicii.

Prevederile privitoare la limitele forței legislative nu mai sunt necesare în contextul Primei Republici. În cazul de față, puterea legislativă este stăpână asupra întregului sistem juridic. Un asemenea regim politic, unul de guvernare de adunare, îl are pe executiv subordonat legislativului, membrii Adunării Naționale fiind cei care îi aleg pe membrii Comitetului Executiv.¹¹ Ca urmare a acestei noi reforme, puterea legii este supremă, legislativul exercitând controlul complet asupra executivului, care îndeplinește simplul rol de funcționar al acesteia, cu scopul de a pune în aplicare legile adoptate de aceasta.

Dreptul la proprietate este de asemenea protejat în continuare, acesta fiind elevat la nivelul de drept natural și imprescriptibil (articolul 2).

În ceea ce privește Biserica, și relația dintre aceasta și noua forță constituțională, aceasta este în mare parte relocalată pe un plan secund, „cultul” fiind menționat doar de trei ori, dintre care două ori sunt în momentul în care Constituția garantează libertatea de cult (articolele 7 și 122). Acest fapt este unul interesant, deoarece, dacă ne uităm la modul în care Biserica a fost tratată în perioada următoare adoptării acestei noi constituții, libertatea de cult a fost oricând ocrotită nu. Acest fapt ar putea însemna mai multe lucruri, dintre care, probabil cel mai valabil, este faptul că revoluționarii au încercat să înlăture importanța bisericii din discursul politic de la acea vreme. La acel moment, Constituția Civilă a clerului deja fusese adoptată de trei ani, motiv pentru care putem spune cu certitudine că Biserica Catolică își avea deja toate avantajele pierdute. De nerecunoscut, aceasta era la acest moment doar un accesoriu la care revoluționarii acționau pentru a asigura o anumită continuitate, și pentru a asigura ce era, până la urmă, o libertate fundamentală a oricărui cetățean. Cu toate acestea, în cadrul Terorii Iacobine și al ateismului impus cu forța, în perioada Revoluției, putem spune că la acest moment Biserica Catolică din Vechiul Regim nici nu mai exista, și nici nu ar fi avut vreun mijloc prin care să se poată reîntoarce.

Nu în ultimul rând, învățământul public este de asemenea protejat, fiind ridicat la rangul de nevoie a oricărui cetățean (articolul 22). Tocmai folosirea termenului „nevoie” („*besoin*”) are un rol semnificativ, deoarece aceasta atestă îndatorirea statului de a le oferi tuturor cetățenilor o educație în spiritul revoluției, prin intermediul căreia să-i poată educa pe aceștia, principiile Revoluției, ale gândirii revoluționare, de ce aceștia ar trebui să urmeze revoluția și să nu recidiveze înspre gândirea conservatoare, etc.

În afară de toate aceste aspecte, Constituția, în mod evident, este una mult mai aspră în ceea ce privește impunerea ideologiei în Regat. Așa cum am mai spus deja, aceasta a fost legea fundamentală sub care a început Teroarea Iacobină, și cu toate că nu putem acuza în mod strict această lege fundamentală de cele care au avut loc în anii următori, putem cu siguranță să vedem această nouă lege ca un cadru propice care a facilitat evenimentele ce au urmat în istorie.

---

¹¹ M. Bădescu, *Drept constituțional și instituții politice; Curs universitar*, București, editura Hamangiu, 2023, p. 115

Concluzii

Scopul acestui studiu a fost, înainte de toate, încercarea de comparare a primelor două constituții ale statului francez.

În ciuda întinderilor mici ale acestei lucrări, putem totuși să observăm anumite tipare care, contextualizate, par a oferi o imagine mai întregă atât privitoare la contextul evenimentelor istorice, cât și a justificării pentru care cele două legi fundamentale au fost adoptate în modul și sub forma pe care le-au avut. La începutul lucrării am specificat cum, de fapt, o constituție nu este întotdeauna voința fundamentală a cetățenilor, nici măcar atunci când însăși legea fundamentală o precizează. Un asemenea exemplu este chiar Constituția de la 1793 care, totuși, începe prin Declarația Drepturilor Omului și Cetățeanului Așa cum am spus în acest articol, pare să implice mai degrabă legitimitatea provenită de la o idee idealizată, de ce ar trebui să aibă nevoie cetățeanul, și prin extensie, ce își dorește el cu adevărat.

În prima Constituție putem observa un număr de idei care mai târziu vor fi adoptate la 1793, și chiar extinse. Prezența acestora ar putea indica dorința revoluționarilor de a crea un regim cât mai similar cu cel de la 1793, însă și necesitatea acestora de a se limita în scop, de dragul de a putea menține o relație cât mai strânsă cu Regele și cu nobilimea, pentru a nu începe un întreg război civil pe care cel mai probabil la acel moment nu îl puteau câștiga.

Pe de altă parte, omiterea anumitor idei din Constituția de la 1791 indică „flexibilitatea” gândirii revoluționare, în sensul că aceasta nu numai că este capabilă, dar este chiar dornică să apeleze la compromisuri de dragul implementării și exercitării puterii de stat influențată de curentul de gândire revoluționar, în cazul în care elementele care ar necesita lăsate în urmă ar fi capabile de a compromite stabilitatea acestui nou format stat. Constituția necesită, înainte de toate, să formeze un mediu prin intermediul căruia ideologia sa să o poată înlocui pe cea veche, într-un mod cât mai complet, cât mai durabil.

Nu în ultimul rând, Biserica a fost de departe cea mai puternic lovită. Dacă în Constituția de la 1791 aceasta a fost complet lipsită de anumite aspecte fundamentale ale caracterului său conducător în cadrul culturii populare (proprietatea, capacitatea de a-și desemna singură clericii), atunci la 1793, ea era deja o mențiune de treacăt, care funcționa, în mare parte, ca o asociație subordonată direct statului.

Ambele constituții au fost fundamentate, din câte am dovedit în articolul de față, pe spiritul revoluționar francez, care până în ziua de astăzi continuă să schimbe lumea. Observând istoria, și în special contextul în care fiecare dintre articolele celor două constituții au fost adoptate, putem observa care aspecte au fost motivate politic și ideologic și care au avut un rol pur inovator, merit să schimbe lumea în mai bine.

Ca idee de lege ferenda, doresc să propun adăugarea unui nou alineat în cadrul articolului 45 din Constituție. Așadar, în spiritul celor menționate mai sus, consider că o nouă lege ar putea introduce următoarea prevedere:

(1) Accesul liber al persoanei la o activitate economică, libera inițiativă și exercitarea acestora în condițiile legii sunt garantate (text deja existent).

(2) *Acestea nu pot fi îngrădite pe baza niciunei alte distincții în afară de acelea a virtuților, talentelor, și capacităților personale.*

Prin intermediul acestui articol se dorește consolidarea spiritului meritocratic care stă la baza oricărui stat democratic, care a fost central Revoluției Franceze în contextul conflictelor sociale care au pângărit Regatul Francez la finalul existenței sale, și care în ziua de azi este necesar pentru a asigura cetățeanul român că mobilitatea socială de care are nevoie este ocrotită prin însăși legea fundamentală a țării.

Bibliografie

- Adunarea Națională, *Constitution de 1791*, <https://www.conseil-constitutionnel.fr/les-constitutions-dans-l-histoire/constitution-de-1791> recuperat la 27 martie 2024
- Adunarea Națională, *Constitution du 24 juin 1793*, <https://www.conseil-constitutionnel.fr/les-constitutions-dans-l-histoire/constitution-du-24-juin-1793>, recuperat la 27 martie 2024
- Adunarea Națională, *Decretul pentru abolirea nobilimii franceze*, 1790, Paris
- Baker, K. M. *University of Chicago Readings in Western Civilization, Volume 7: The Old Regime and the French Revolution*, Chicago, University of Chicago Press, 1987
- Bădescu, M. *Drept constituțional și instituții politice; Curs universitar*, București, Editura Hamangiu, 2023;
- Dechêne, L. *Habitants and Merchants in Seventeenth-century Montreal*, Montreal, McGill-Queen's University Press, 1992;
- Gauvard, C. *La France au Moyen Âge: du ve au xve siècle*, Paris, Presse Universitaire de France, 2012
- Heritier, A.; *Genèse de la notion juridique de patrimoine culturel, 1750-1816*, Paris, Harmattan, 2003;
- Jones, P; *The peasants' revolt?* în Griffiths, R; Wiles, K; *History Today*, vol 39, Londra, History Today, 1989
- Sieyes, J. *Essai sur les privileges*, 1789
- Wilson, P. H. *The Meaning of Empire in Central Europe around 1800*, în Forrest A Wilson, P. H. *The Bee and the Eagle: Napoleonic France and the End of the Holy Roman Empire, 1806*, Londra, Palgrave Macmillan, 2009

Soluționarea online a litigiilor în cadrul Uniunii Europene

Andreea-Mădălina PENCIU¹

Camelia-Mioara GRECU²

Liviu-Gabriel PATRAȘCU³

Abstract

Articolul urmărește analizarea detaliată a evoluției raporturilor dintre comercianți și consumatori și metodele de soluționare a disputelor apărute cu prilejul interacțiunilor dintre acestea. Ne aplecăm asupra avansurilor tehnologice în domeniu, care au culminat cu instituirea unei platforme online de soluționare a litigiilor la nivelul Uniunii Europene, precum și posibilitatea consumatorilor de a își valorifica drepturile și interesele legitime încălcate de către comercianți prin intermediul unei proceduri simplificate. De asemenea, este tratat caracterul facultativ al procedurii instituite prin platforma SOL și raportul dintre acesta și dreptul la un proces echitabil.

Cuvinte-cheie: platforma SOL, litigiu online, ECC-NET, FIN-NET, consumator, comerciant, mediere

1. Introducere concept

„Când o nouă tehnologie intră într-un mediu social, ea nu poate înceta să pătrundă în acel mediu până când fiecare instituție ajunge la saturație.”
Marshall McLuhan⁴

Soluționarea litigiilor în mediul online reprezintă o modalitate alternativă de soluționare a litigiilor, astfel încât, prin aplicarea tehnologiei informației și comunicațiilor, modalitate care, în ultimul deceniu a devenit un răspuns parțial, în curs de completare, în încercarea de a acoperi total standardele cu privire la accesul la justiție, precum și garantarea acestei accesibilități.⁵

Practica tradițională a dreptului începe să fie completată de această nouă abordare care, în ciuda argumentelor general acceptate ca fiind faza embrionară a acestei noi metode de soluționare online a litigiilor, precum zona de confort la care

---

¹ Student, Facultatea de Drept, Academia de Studii Economice din București, penciu andreea21@stud.ase.ro

² Student, Facultatea de Drept, Academia de Studii Economice din București, greu camelia21@stud.ase.ro

³ Student, Facultatea de Drept, Academia de Studii Economice din București, patrasculiviu21@stud.ase.ro

⁴ Marshall McLuhan, *Understanding media: the extensions of man* 161 (1964)

⁵ Dana Remus, *Reconstructing Professionalism*, U.N.C. Legal Stud. Res. Paper No. 2676094 33 (Apr. 2015)

este predispus ultimul deceniu al secolului XXI, ca produs al conduitei umane adaptate la dinamica mersului societății, dar și dorința de a minimiza costurile prin „estomparea” granițelor, astfel că tehnologia reușește să elimine distanțele dintre noi, fie că vorbim de bariere fizice, lingvistice, psihologice, soluționarea online a litigiilor apare ca o unealtă pentru prevenirea, gestionarea și rezolvarea disputelor.

Faza actuală în care se găsește soluționarea litigiilor, ulterior trecerea către mediul virtual, etape „forțate” de mediul extern și intern al comunităților umane, a parcurs un traseu sinuos de-a lungul timpului, însă înainte de a prezenta actualitatea acestei faze, vom încerca să expunem un istoric succint cu privire la evoluție în metodele de tranzacție comercială, așa cum a fost înțeleasă în forma sa primară, fiindcă putem considera într-o proporție redusă ideea de similaritate în ceea ce înseamnă reducerea formalismului și consensul comunitar, concepte pe care le regăsim atât la societățile tribale din trecut, cât și în metoda online de soluționare a litigiilor, astfel, credem noi, tocmai prin comparația atât de distantă ca temporalitate și comportament uman prin raportare la condițiile de viață, reușim să surprindem transformarea percepției sociale cu privire la identificarea nevoilor, satisfacerea acestora prin modalitatea de obținere, precum și crearea de noi mecanisme care să le confere o „plasă de siguranță” în urma tuturor acestor acțiuni⁶.

2. Ciocnirea civilizațiilor-punte între generații

Preistoria împreună cu începuturile civilizațiilor antice ne-au lăsat „moștenire” primele forme de tranzacție care se bazau pe sistemul trocului, schimbul de bunuri și servicii în mod direct. Aceste forme primitive de organizare socială ne arată faptul că nevoia de supraviețuire și conviețuire s-a tradus prin conceptul de încredere care a stat la baza relațiilor umane, în ciuda lipsei intermedierei banilor, ori a unor factori care să emită evaluarea bunului.

Un principiu fundamental care a stat la baza acestor societăți primitive este reciprocitatea prin care dai și primești, astfel că observăm importanța acestor legături sociale, dar și a obligațiilor contractate de către păți.

Un exemplu de astfel de trib, dar nu în sensul absolut strict de trib, este oferit de Mesopotamia Antică, considerată de mulți autori ca fiind începutul civilizației urbane, unde se practica trocul, iar comunitățile agricole schimbau ceea ce aveau în plus pentru alte bunuri necesare comunității, astfel încât să îi asigure existența și continuitatea⁷.

Un alt exemplu destul de interesant care nu poate fi plasat cu exactitate în timp, însă fiind întâlnit la culturile din Africa, este „comerțul mut”, o metodă de schimb comercial din trecut, care permitea grupurilor să nu comunice, să își păstreze anonimul din motive de securitate de cele mai multe ori. Astfel că, se lăsaun bunurile

---

⁶ Akhtar, N., Nadeem, S. A., & Habib, R. I. (2023). Alternative Dispute Resolution: Concept, Criticism and Future of Arbitration and Mediation. *Global Legal Studies Review*, VIII(II), 36-42

⁷ <https://www.worldhistory.org/article/9/agriculture-in-the-fertile-crescent--mesopotamia/>, data ultimei accesări: 26 martie 2024

ce urmau a fi schimbate într-un loc prestabilit, iar cei care lăsaseră bunurile respective se retrăgeau pentru ca celălalt grup sa le examineze.

În situația în care grupul care examina marfa era interesat, lăsa bunuri pe care le considera ca având o valoare echivalentă, dar se putea întâmpla și ca acest proces să presupună mai multe runde de negociere, fără ca grupurile să comunice într-un mod direct.

Am considerat potrivit acest exemplu de practică comercială din trecut, în măsura în care capacitatea umană este de a găsi soluții, alternative, de a depăși barierele lingvistice și de a stabili un nivel de încredere în ciuda unui limbaj comun, iar era digitală presupune același comportament caracterizat prin adaptabilitate, fiindcă odată cu acest comerț electronic s-au șters barierele geografice și nu numai, fiindcă oamenii nu se mai întâlnesc fizic, dar încearcă să găsească soluții de comunicare, iar interfața digitală a devenit un limbaj comun, în compararea cazului de „silent trade” și comerț electronic, regăsindu-se aceeași dorință de a comunica economic, indiferent de restricții, precum cele geografice, lingvistice, tehnologice.

Ceea ce am încercat să observăm au fost asemănările în abordarea comportamentului de comerciant în context primitiv-modern, astfel că în cadrul relațiilor economice, omul a avut în vedere dintotdeauna reciprocitatea, colaborarea între părți, adaptabilitate, accesibilitate, dar și consensul dat de importanța rezolvării pașnice a conflictelor și de importanța relațiilor comunitare.

Următoarea etapă istorică este marcată de apariția monedei și, implicit, dezvoltarea începuturilor comerțului până la perioada renașterii, astfel că trecerea de la sistemul de troc la utilizarea monedei a modificat standardul tradițional de tranzacție, sporindu-i complexitatea. În continuare secolele XV-XVIII marchează explorarea geografică, ceea ce a însemnat descoperirea tuturor potențialelor rute comerciale.

Secolul al XVIII-lea și sfârșitul secolului al XIX-lea aduce schimbări majore odată cu revoluția industrială și procesul de globalizare al comerțului, apărând astfel conceptul de piață de masă, iar secolul 20 produce consolidarea unui cadru juridic atât de necesar reglementării operațiunilor de comerț care să faciliteze contextului transfrontalier.

Odată cu apariția erei digitale, tranzacțiile comerciale prin internet, apariția de monedă digitală, toate aceste transfigurări succedate în timp au culminat cu etapa soluționării online a litigiilor, etapă care ne arată evoluția tranzacțiilor comerciale de-a lungul istoriei umane și modul în care încercăm să eșafodăm soluții pentru diferite perspective de existență, comunicare, fie că vorbim de mediul fizic sau virtual, omul a încercat dintotdeauna să își creeze mijloace de realizare și ocrotire a acțiunilor sale ghidate de nevoi, dar și din dorința de a ușura întreg procesul, dorința de a realiza „lex mercatoria universalis”.

3. Dezvoltarea conceptului SOL

În ceea ce privește etapa în care ne aflăm în prezent, soluționarea conflictelor prin adoptarea unei platforme online de rezolvare a litigiilor reprezintă o alternativă

la procesul juridic tradițional și am putut observa acest lucru prin rapiditatea cu care a luat amploare acest fenomen într-un timp foarte scurt, vizând atât tranzacțiile de comerț electronic, cât și litigiile off-line, dispute care nu implică internetul⁸.

Inițial, a existat un prim pilot cu eBay la sfârșitul anilor 1990⁹, unde un mediator uman a început să folosească e-mailul pentru a comunica cu persoanele reclamante și de a încerca să le soluționeze problemele în materie comercială. La început nu părea ca sistemul acesta să depășească simple servicii online bancare, însă „odată ce un proces trece online, însăși natura lui începe să se schimbe”.

4. Situația actuală a soluționării alternative a litigiilor în cadrul rețelelor ECC-NET și FIN-NET

Așa cum știm cu toții, în afară de măsurile de despăgubire judiciare tradiționale, în unele state membre europene, s-a creat posibilitatea de a opta pentru soluționarea alternativă a litigiilor, posibilitate ce reprezintă soluționarea extrajudiciară a litigiilor dintre părți prin intervenția unei entități neutre, precum mediatorul, arbitrul, conciliator, Ombudsman, camera de recurs.

În vederea realizării acestui deziderat de soluționare extrajudiciară a litigiilor în materie de consum, astfel încât să se creeze un cadru organizatoric adecvat, Comisia Europeană a adoptat recomandarea 98/257/CE în ceea ce privește principiile ce corespund organelor responsabile, precum și a doua recomandare, 2001/310/CE ce cuprinde principiile organelor extrajudiciare în ceea ce privește soluționarea consensuală în materie de consum, iar ulterior Comisia a stabilit două rețele, rețeaua centrelor europene pentru consumatori și rețeaua de soluționare a litigiilor financiare prin intermediul cărora se urmărește soluționarea alternativă a litigiilor.

5. Rețeaua centrelor europene pentru consumatori

Aceasta este o rețea a centrelor europene pentru consumatori, alcătuită din 29 de state membre, alături de Islanda și Norvegia. Aceste centre au drept obiectiv cooperarea, astfel încât să soluționeze eficient conflictele care apar între consumatori și comercianți din cadrul țărilor membre ale Uniunii Europene.

Ceea ce oferă aceste centre este o informare actuală, completă cu privire la drepturile consumatorilor, dar și sprijin gratuit cetățenilor din Uniunea Europeană, fiind „locuite” de autoritățile naționale pentru protecția consumatorilor, iar domeniile de interes vizează achizițiile online, închirierea mașinilor, licitații online, practici comerciale incomplete, comerț electronic, servicii turistice etc.

---

⁸ Ethan Katsh, Online Dispute Resolution: Some Implications for the Emergence of Law in Cyberspace, 21 INT'L REV. L. COMPUTERS & TECH. 97, 99 (2007)

⁹ Ethan Katsh et al., E-Commerce, E-Disputes, and E-Dispute Resolution: In the Shadow of "eBay Law" 15 OHIO ST. J. DISP. RESOL. 705, 707 (2000)

6. Soluționarea litigiilor financiare

Comisia Europeană a stabilit în anul 2001 o rețea FIN-NET, constituită din entități de soluționare online a litigiilor care aparțin statelor membre ale Uniunii Europene, dar și din alte state, și care are ca scop soluționarea pe cale extrajudiciară a litigiilor izbucnite între consumatori și furnizorii de servicii financiare, astfel de furnizori fiind băncile, societățile de investiții, dar și altele. Acest sistem funcționează numai sub condiția ca furnizorul de servicii financiare să aibă sediul într-un stat în care se află o entitate de soluționare alternativă a litigiilor afiliată acestei rețele.

Dacă s-a realizat o tranzacție electronică transfrontalieră, consumatorul în calitate de reclamant îndreptat împotriva furnizorului de servicii financiare, are mai multe posibilități, printre care se regăsește utilizarea site-ului FIN-NET pentru a reuși identificarea unei entități de soluționare alternativă a litigiilor din țara unde își are originea furnizorul de servicii financiare, iar entitatea de soluționare a litigiilor va oferi toate informațiile de care consumatorul are nevoie.

În situația în care consumatorul vrea să depună o plângere, o va depune la entitatea de soluționare alternativă a litigiilor din țara sa, aceasta fiind afiliată la FIN-NET, iar această entitate o va transmite către entitatea de soluționare alternativă a litigiilor din țara de origine a furnizorului de servicii financiare, ulterior încercându-se ca soluționarea litigiului să fie efectuată de entitatea de soluționare alternativă a litigiilor competentă, potrivit criteriilor din Recomandarea 98/257/CE.

7. Sistemul de soluționare alternativă a litigiilor în cadrul ECC-NET și FIN-NET și limitele acestuia

În anul 2011, Comisia Europeană a propus o directivă în ceea ce privește soluționarea alternativă a litigiilor în materie de consum, alături de un Regulament în vederea soluționării online a litigiilor în materie de consum, ambele fiind votate de către Parlamentul European în anul 2013.

Astfel că, aceste propuneri au luat naștere din nevoia de a identifica carențele sistemului de soluționare alternativă a litigiilor în cadrul ECC-NET și FIN-NET.

Diferențele privind legislațiile statelor, barierele lingvistice, lipsa de sensibilizare a întreprinderilor, unele costuri mai ridicate, dar și voci care susțin că acest proces de soluționare online a litigiilor creează ideea de neimportantă a cunoștințelor juridice, s-au remarcat ca fiind deficiențe serioase, astfel că s-ar putea crea un dezechilibru major născut din lipsa experienței părților, fapt ce ar adânci inegalitățile, poate chiar reușind să „automatizeze nedreptățile”¹⁰.

---

¹⁰ https://www.unodc.org/documents/ji/discussion_guides_2020/Online_Dispute_Resolution_Guide.pdf, data ultimei accesări: 26 martie 2024

De asemenea, un alt aspect de risc ce merită menționat, îl reprezintă factorul de confidențialitate în ceea ce privește utilizarea software alături de diverse aplicații ce presupun colectarea unor informații privilegiate, tocmai de aceea, cu titlu de exemplu, în cadrul Australiei a existat o dispută la nivelul Consiliului Consultativ de Rezoluție, unde s-a ajuns la concluzia că metodele de hacking devin din ce în ce mai sofisticate, iar acestea uneori pot chiar să avanseze, datorită rapidității tehnologiei, înaintea platformelor.

8. Considerentele adoptării cadrului legislativ pentru soluționarea online a litigiilor la nivelul Uniunii Europene

Regulamentul UE nr. 543/2013 a stabilit cadrul legislativ pentru soluționarea online a litigiilor la nivelul Uniunii Europene, având drept obiectiv promovarea drepturilor consumatorilor din cadrul Uniunii prin acordarea acestora posibilitatea de a utiliza proceduri rapide, eficiente, care implică cheltuieli reduse pentru a soluționa eventualele dispute ce pot apărea în contextul tranzacțiilor online dintre comercianți și consumatori.

Cu toate acestea, trebuie subliniat faptul că, în contextul articolului 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene¹¹ privind dreptul la un proces echitabil, nu poate fi cenzurat sub nicio formă dreptul consumatorilor sau al comercianților de a solicita despăgubiri în fața instanțelor judecătorești. Prin urmare, platforma SOL instituită de regulamentul în materie are un caracter strict facultativ, reprezentând o unealtă prin intermediul căreia o persoană lezată în drepturile sale își poate valorifica aceste drepturi, însă obținerea unei soluții nefavorabile nu o poate opri din a solicita valorificarea acestor drepturi prin prisma procedurilor judiciare.

Astfel, este firesc să ne întrebăm dacă această procedură simplificată este cu adevărat utilă sau este doar un pas intermediar la care se poate apela, urmând ca soluția primită să fie contestată la instanțele judecătorești de către partea în defavoarea căreia a fost pronunțată soluția. Din acest punct de vedere considerăm că procedura își atinge scopul și facilitează recunoașterea și valorificarea unui drept încălcat, în măsura în care valoarea patrimonială a acestuia nu este destul de însemnată, privită din perspectiva comerciantului, pentru a contesta soluția. Cu siguranță totuși, în ipoteza în care valoarea dreptului este una ridicată, partea nemulțumită de soluția primită în cadrul procedurii de soluționare online a litigiilor o va contesta la instanțele judecătorești în încercarea de a obține soluția favorabilă.

---

¹¹ Art. 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene: “Orice persoană ale cărei drepturi și libertăți garantate de dreptul Uniunii sunt încălcate are dreptul la o cale de atac eficientă în fața unei instanțe judecătorești, în conformitate cu condițiile stabilite de prezentul articol. Orice persoană are dreptul la un proces echitabil, public și într-un termen rezonabil, în fața unei instanțe judecătorești independente și imparțiale, constituită în prealabil prin lege. Orice persoană are posibilitatea de a fi consiliată, apărută și reprezentată. Asistența juridică gratuită se acordă celor care nu dispun de resurse suficiente, în măsura în care aceasta este necesară pentru a-i asigura accesul efectiv la Justiția.”

În acest sens dorim să atragem atenție cu privire la posibilitatea ca un simplu consumator, ce a obținut o soluție favorabilă în cadrul procedurii simplificate pe platforma SOL, să nu dorească implicarea într-un proces la instanțele judecătorești, ce presupune costuri semnificative, în urma contestării soluției de către comerciantul ce dispune de fonduri bănești semnificative și are o echipă de avocați pregătiți să obțină anularea soluției dată prin intermediul platformei SOL, favorabilă consumatorului. Considerăm situațiile de acest tip ca fiind una din principalele limitări ale platformei, însă, apreciem deopotrivă că nu poate fi îngrădit dreptul la un proces echitabil, valorificat prin contestarea soluției la instanțele judecătorești.

9. Platforma SOL pusă la dispoziție de Comisia Europeană

Platforma SOL reprezintă un site web¹² gratuit, disponibil în toate limbile oficiale ale Uniunii Europene ce oferă posibilitatea atât consumatorilor, cât și comercianților să depună reclamații prin completarea unui formular simplu, încărcând documentele pe baza cărora se întemeiază dreptul lor, printr-o procedură simplificată extrajudiciară. Pentru a facilita accesul consumatorilor la informațiile privind platforma SOL, dar și cu privire la modul și condițiile în care pot fi soluționate litigiile prin intermediul acesteia, în cadrul Regulamentului UE nr. 543/2013 a fost impusă și obligația comercianților stabiliți în Uniune, care încheie contracte de vânzări sau prestare de servicii online, de a furniza pe paginile lor web un link electronic către platforma SOL, precum și de a-și preciza adresele de e-mail¹³.

La baza funcționării platformei SOL din cadrul Uniunii Europene stau entitățile SAL din statele membre, înregistrate în platforma SOL, reclamațiile urmând a fi soluționate potrivit propriilor norme de procedura, dar și pe baza unor norme comune prevăzute în Regulamentul privind SOL în materie de consum. În România există două entități SAL înregistrate pe platforma, ce pot fi contactate, în funcție de domeniul și natura litigiului: Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor – Direcția de Soluționare Alternativă a Litigiilor și Entitatea de Soluționare Alternativă a Litigiilor în domeniul financiar non-bancar (SAL-FIN).

Consultând platforma SOL, putem observa că toate informațiile cu privire la soluționarea unui litigiu sunt prezentate într-o manieră simplistă, compactă, putând fi înțelese cu ușurință chiar și de către persoane fără studii juridice. Spre exemplu, cu privire la Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor – Direcția de Soluționare Alternativă a Litigiilor, ne sunt prezentate toate datele de contact: adresă, e-mail, site, telefon, fax, urmând ca secțiunea „Sectoare și tipuri” să ne prezinte competența autorității, iar în cadrul secțiunii „Procedură” putem descoperi informații

---

¹² <https://ec.europa.eu/consumers/odr/main/index.cfm?event=main.home2.show&lng=RO>, data ultimei accesări: 26 martie 2024

¹³ Art. 14 din Regulamentul (UE) nr. 524/2013

cu privire la taxe, limbi, durata medie a procedurii, modul de desfășurare a procedurii, precum și cu privire la eventualele motive pentru refuzul unei cereri.¹⁴

10. Informarea consumatorilor de către comercianți

Statele membre asigură informarea consumatorilor cu privire la entitățile SAL care sunt competente în a soluționa eventualele litigii între comercianții stabiliți pe teritoriu și consumatori. Conform Ordonanței 38/2015, Capitolul III, Art 25 „Informarea consumatorilor de către comercianți”, informațiile trebuie să fie menționate în mod clar, direct și accesibil pe site-ul internet al comercianților.¹⁵

11. Monitorizarea entităților SAL

Statele membre desemnează o autoritate responsabilă de monitorizarea funcționării conforme și a dezvoltării entităților SAL de pe teritoriul respectiv, având obligația de a furniza informații relevante cel puțin o dată pe an. Acestea notifică ulterior autoritatea desemnată Comisiei Europene care, la rândul ei, o va publica în Jurnalul Oficial al UE. Câteva din datele care vor fi transmise includ: numele, detaliile de contact și site-ul web, normele de procedură, informații legate de structura și finanțarea lor, comisiunile acestora, limba/limbile pentru depunerea reclamațiilor etc.¹⁶.

12. Rolul autorităților competente și al Comisiei Europene

Fiecare autoritatea competentă dintr-un stat membru verifică dacă entitățile SAL din statul respectiv respectă obligațiile stabilite în Regulament.

Competența de a adopta acte delegate îi este conferită Comisiei pe o perioadă nedeterminată, iar aceasta poate fi revocată oricând de Parlamentul European sau de Consiliu. Un act delegat adoptat intră în vigoare atunci când nici una dintre autoritățile competente, respectiv Parlamentul European și Consiliul, nu au formulat obiecții în termen de două luni de la notificare.

Comisia are îndatorirea de a trimite Parlamentului European și Consiliului rapoarte anuale privind funcționarea platformei SOL, iar cu privire la aplicarea de sancțiuni, statele membre stabilesc măsurile aplicabile în cazul încălcării regulamentului.¹⁷

---

¹⁴ <https://ec.europa.eu/consumers/odr/main/?event=main.adr.show2>, data ultimei accesării: 26 martie 2024

¹⁵ Art. 25 din Ordonanța 38/2015

¹⁶ Dan Cimpoeru, Dreptul internetului, p. 172, Ed. C.H. Beck, București, 2013.

¹⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R0524>, data ultimei accesării: 26 martie 2024

13. Depunerea, tratarea, transmiterea și soluționarea unei reclamații

În cazul depunerii unei reclamații pe platformă SOL, reclamantul completează formularul electronic de reclamație disponibil pe site-ul online al platformei și poate să anexeze orice document în format electronic la formular în sprijinul reclamației sale. Comisia stabilește în formularul electronic de reclamație caracteristicile necesare acestuia.

În ceea ce privește țara noastră, România este afiliată prin intermediul Centrului European al Consumatorilor România, iar în ipoteza în care un consumator român înregistrează o reclamație, acesta trebuie să efectueze o verificare exactă a conformității acesteia în domeniul protecției consumatorilor, respectiva declarație să vizeze un produs sau serviciu achiziționat dintr-un alt stat membru al Uniunii Europene, Islanda, Norvegia, astfel încât să fie vorba despre un contract transfrontalier. De asemenea, trebuie ca în prealabil, în vederea soluționării pe cale amiabilă supusă unui termen de 30 de zile, consumatorul să se adreseze comerciantului, iar după curgerea acestui termen, consumatorul se poate adresa ECC România, iar reclamația să fie însoțită de dovezile solicitate, respectiv contract, facturi, chitanțe, alături de completarea online a unui formular standard de sesizare. Ulterior parcurgerii acestor etape, ECC România va confirma preluarea respectivei reclamații și o va trimite la centrul european omolog, care este membru al ECC-NET din statul unde se situează sediul respectivului comerciant, iar ECC România va încerca să identifice pe cale amiabilă, așadar o mijlocire între părți, prin contactarea comerciantului, neavând atribuții de sancționare și de control, doar înlesnind contactul între consumator și comerciant în vederea soluționării litigiului pe cale amiabilă.

Un exemplu relevant în acest sens poate fi găsit chiar pe site-ul oficial, subliniind facilitatea și celeritatea unei astfel de proceduri. Astfel, Sofia, din Portugalia, și-a cumpărat un laptop online de la un comerciant spaniol. Din nefericire, când l-a primit, și-a dat seama că nu funcționează bine. Comerciantul a sfătuit-o să îl trimită la producător pentru reparații. A făcut acest lucru, dar nu după mult timp defectiunea s-a produs din nou. Sofia l-a contactat pe comerciant și i-a cerut să îi dea banii înapoi, dar i s-a răspuns că această posibilitate nu poate fi luată în considerare decât după a treia reparație. Atunci a decis să se adreseze Centrului european al consumatorilor din Portugalia. Biroul portughez a luat legătura cu cel din Spania care, la rândul său, l-a contactat pe comerciant. În urma acestei intervenții, comerciantul a luat laptopul înapoi și i-a rambursat Sofiei întreaga sumă, respectiv 445,92 EUR. De asemenea, site-ul ne informează cu privire la posibilitatea introducerii unei acțiuni în justiție într-o etapă ulterioară.¹⁸

Tratarea reclamației este făcută doar dacă formularul este completat integral. În momentul primirii, platforma SOL îi răspunde părții reclamante și îi trimite în

---

¹⁸ https://europa.eu/youreurope/citizens/consumers/consumers-dispute-resolution/informal-dispute-resolution/index_ro.htm#inline-nav-3, data ultimei accesări: 26 martie 2024.

limba reclamației și a contractului câteva informații relevante privind soluționarea litigiului.

Astfel de informații privesc procedura aplicabilă și includ diverse situații, precum cea în care părțile nu ajung la un acord cu privire la entitatea SAL competentă să soluționeze litigiul sau o astfel de entitate nu poate fi identificată, caz în care informația nu va putea fi tratată, sau alte aspecte privind forma sub care trebuie realizat mijlocul prin intermediul cărora părțile se vor pune de acord asupra selectării entității SAL. În urma alegerii entității, reclamația urmează a fi transmisă către aceasta în vederea soluționării disputei.

În situația în care nu este transmis un răspuns de către părți platformei, reclamația nu mai este tratată, iar consumatorul este înștiințat că are posibilitatea de a lua legătura cu un moderator SOL pentru a dobândi informații referitoare la căi alternative de recurs.

Cu privire la obligațiile ce revin entității SAL care primește reclamația, aceasta trebuie, în primul rând, să informeze părțile cu privire la propriul regulament de procedură și costurile implicate de procedură, termenul în care urmează a fi tratată reclamația, precum și să informeze părțile cu privire la data primirii și obiectul litigiului, data notificării litigiului de către părți, data încheierii procedurii și rezultatul acesteia.

14. Aspecte de drept comparat

Vom încerca să prezentăm câteva jurisdicții în anumite zone, precum SUA, China și Uniunea Europeană, acestea având jurisdicții comparabile doar prin prisma deschiderii/receptivității față de inovația digitală.

În Statele Unite, începând cu anul 2019 s-au stabilit peste 50 de instanțe constituite la nivelul fiecărui stat al SUA¹⁹, iar geografia atât de întinsă a acestui stat a ușurat punerea în aplicare a soluționării online a litigiilor. Acest lucru a permis accesul la justiție pentru o mare parte a populației la un cost mai mic, reușind să dezvolte trei platforme extinse la scara globală.

Prima platforma este Modria, cu sediul în San Francisco, și facilitează rezolvarea litigiilor civile în materie comercială, alături de ambiția de a oferi acces prin soluționarea online a litigiilor în domeniul litigiilor interne de afaceri.

Cea de-a doua platforma este Cybersettle, care vizează soluționarea daunelor într-un mod rapid și având costuri mai reduse prin oferirea de soluții între părți, aceste soluții rezultând din compararea cererilor respective.²⁰

Iar cea de-a treia platforma este Square Trade, care oferă părților mediere electronică. Odată cu primirea soluției, părțile semnează un e-contract.

În continuare, vom aborda un lider la scară globală în materie de comerț electronic, respectiv China.

---

¹⁹ A. R. Lodder & J. Zeleznikow, 'Technologies for Supporting Dispute Resolution', in A. R. Lodder & J. Zeleznikow (Eds.), *Enhanced Dispute Resolution through the Use of Information Technology*, Cambridge University Press, Cambridge, 2010, p. 76.

²⁰ A. R. Lodder & J. Zeleznikow, *op. cit.*

Acest stat deține peste 800 de milioane de utilizatori de internet, ceea ce face ca mediul virtual al chinezilor să fie de necomparat cu orice altă jurisdicție.²¹

Statul chinez deține un tribunal în Hangzhou²², specializat în mediere electronică, care se axează tocmai pe litigiile de internet și cererile de comerț electronic. Ceea ce diferențiază procesele din Hangzhou este faptul ca litiganții sunt obligați să realizeze toate procedurile de mediere în mediul online.

În ceea ce privește Uniunea Europeană, reprezentativ este faptul că statele sunt strâns interconectate și la fel de deschise spre digitalizare. Parlamentul Uniunii Europene a adoptat o legislație privind soluționarea online a litigiilor, Regulamentul nr. 554/2013 și Directiva 2013/11/UE.

Obiectivul este de a realiza soluționarea extrajudiciară a litigiilor într-un mod transparent, rapid și care să ofere o soluționare echitabilă în raportul consumator-comerciant în mediul online.

Uniunea Europeana a mai implementat și un portal B2C²³, care vizează litigiile ce decurg din achiziții electronice, în vederea asigurării accesibilității, indiferent de revendicare.

În plus, UE a avansat și în domeniul Platform to business prin care a creat o unealtă care să protejeze prin legiferare întreprinderile mici și mijlocii care operează în platformele din mediul virtual. Aceasta legislație introduce mecanisme de despăgubire în vederea stabilirii echității între coloșii internetului și vânzătorii-terți.

În ciuda incontestabilității evoluției digitale care începe să ne modeleze modul în care ne raportăm la soluționarea litigiilor, credem că nu ar trebui să pierdem din vedere faptul că avantajele tehnologiei ar putea umbri eventualele „capcane ale mediilor digitale”.²⁴

Concluzii

Soluția Uniunii Europene privind soluționarea online a litigiilor este un pas vital spre digitalizarea și eficientizarea raporturilor dintre consumatori și comercianți. Analizând evoluția istorică, putem observa avansurile tehnologice care au revoluționat materia soluționării litigiilor, având un ritm din ce în ce mai accelerat în ultimul timp, prin prisma accentului pus pe digitalizare.

Platforma SOL este o unealtă utilă pentru orice persoană, fizică sau juridică, consumator sau comerciant, lezată în drepturile și interesele sale legitime, care dorește recunoașterea acestora prin intermediul unei proceduri simplificate, care nu implică costuri semnificative.

---

²¹ Annual Report on China's Internet Development, China Academy of Information and Technology Communications), White Paper, Vol. 20, No. 4, 2018, p. 1.

²² NCTDR, 'Hangzhou Internet Court', NCTDR (18 August 2017), <http://odr.info/hangzhou-internet-court/>

²³ Council Regulation 2019/1150, OJ 2019 L 186/57

²⁴ https://www.elevenjournals.com/tijdschrift/ijodr/2021/2/IJODR_2352-5002_2021_008_002_002, data ultimei accesări: 26 martie 2024

Propuneri de lege ferenda

Analizând legislația în materie, observăm că platforma SOL din cadrul Uniunii Europene se bazează pe entitățile SAL existente în statele membre. În acest sens, reclamațiile sunt soluționate pe baza propriilor norme de procedură, dar și pe baza unor norme comune instituite de Regulamentul (UE) nr. 543/2013. Considerăm că următorul pas în evoluția soluționării online a litigiilor în cadrul Uniunii Europene este înființarea unui organ la nivelul Uniunii Europene care să aibă competența de a soluționa disputele dintre consumatori și comercianți, fără a fi nevoie a se apela la o entitate SAL dintr-un stat membru. În acest sens, considerăm că întreg procesul de recunoaștere al unui drept ar deveni mai simplă, întrucât ar putea fi evitată procedura de stabilire a entității SAL competente, iar procedura ar fi una uniformă la nivelul întregii Uniuni.

Bibliografie

- Marshall McLuhan, *Understanding media: the extensions of man* 161 (1964) Dana Remus, *Reconstructing Professionalism*, U.N.C. Legal Stud. Res. Paper No. 2676094 33 (Apr. 2015)
- Ethan Katsh, *Online Dispute Resolution: Some Implications for the Emergence of Law in Cyberspace*, 21 INT'L REV. L. COMPUTERS & TECH. 97, 99 (2007)
- Ethan Katsh et al., *E-Commerce, E-Disputes, and E-Dispute Resolution: In the Shadow of "eBay Law,"* 15 OHIO ST. J. DISP. RESOL. 705, 707 (2000)
- https://www.unodc.org/documents/ji/discussion_guides_2020/Online_Dispute_Resolution_Guide.pdf, data ultimei accesări: 26 martie 2024
- Regulamentul (UE) nr. 524/2013
- <https://ec.europa.eu/consumers/odr/main/?event=main.adr.show2>, data ultimei accesări: 26 martie 2024
- Dan Cimpoeu, *Dreptul internetului*, Ed. C.H. Beck, București, 2013
- Ordonanța 38/2015
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R0524>, data ultimei accesări: 26 martie 2024
- https://europa.eu/youreurope/citizens/consumers/consumers-dispute-resolution/informal-dispute-resolution/index_ro.htm#inline-nav-3, data ultimei accesări: 26 martie 2024
- A. R. Lodder & J. Zeleznikow, 'Technologies for Supporting Dispute Resolution', in A. R. Lodder & J. Zeleznikow (Eds.), *Enhanced Dispute Resolution through the Use of Information Technology*, Cambridge University Press, Cambridge, 2010.
- Annual Report on China's Internet Development, China Academy of Information and Technology Communications), White Paper, Vol. 20, No. 4, 2018, p. 1.
- NCTDR, 'Hangzhou Internet Court', NCTDR (18 August 2017), <http://odr.info/hangzhou-internet-court/>, data ultimei accesări: 26 martie 2024
- Council Regulation 2019/1150, OJ 2019 L 186/57

https://www.elevenjournals.com/tijdschrift/ijodr/2021/2/IJODR_2352-5002_2021_008_002_002, data ultimei accesări: 26 martie 2024

Akhtar, N., Nadeem, S. A., & Habib, R. I. (2023). Alternative Dispute Resolution: Concept, Criticism and Future of Arbitration and Mediation. *Global Legal Studies Review*, VIII(II), 36-42 <https://www.worldhistory.org/article/9/agriculture-in-the-fertile-crescent--mesopotamia/>, data ultimei accesări: 26 martie 2024

Infracțiunea de furt. Considerente privind latura subiectivă și formele participației penale

Paula-Elena STANCU¹

Andrei-Filip ȚICU²

Paula-Elisa ZORI³

Abstract

Prezenta lucrare se concentrează asupra infracțiunii de furt, investigând atent aspectele subiective și formele de participație penală asociate acestei infracțiuni. Se abordează detaliat aspectele doctrinare și legislative, evidențiind modul în care aceste concepte sunt interpretate și aplicate în practica judiciară națională. Analiza se axează pe prevederile Codului Penal referitoare la intenție, furt, tănuire și complicitate, punctând interconexiunile și modul în care acestea trebuie interpretate și aplicate în practică. Se sugerează că o legislație mai clară și unitară ar contribui la evitarea interpretărilor divergente și încălcărilor principiilor de drept. De asemenea, lucrarea propune o comparație între legislația națională și cea belgiană, identificând posibile îmbunătățiri legislative pentru a clarifica reglementările privind infracțiunile menționate.

Cuvinte-cheie: *infracțiunea de furt, tănuire, complicitate, intenție*

1. Introducere

Ocotirea patrimoniului prin norme de drept penal a constituit încă din cele mai vechi timpuri un obiectiv major în orice sistem de drept. Dezbaterile legate de infracțiunile contra patrimoniului au fost adesea abordate doctrinar dar, în nici un caz epuizate.

În acest sens, trebuie menționat că problematica ce va fi dezbătută este una amplă. Reglementarea infracțiunilor contra patrimoniului imediat în urma celor împotriva persoanei reprezintă o soluție legislativă sub aspectul sistematizării ce oferă prioritate persoanei, dar și drepturilor acesteia, stabilind locul acestor concepte în ierarhia protecției penale ceea ce denotă actualitatea și importanța problemei. Astfel, patrimoniul persoanei se bucură de o protecție în codul penal, acest fapt fiind motivat de rolul său esențial privitor la viața economică, mai ales în contextul în care România prezintă, actualmente, o economie de piață proaspătă și fragedă, fapt

---

¹ Student, Facultatea de Drept, Academia de Studii Economice din București, stancupaula22@stud.ase.ro

² Student, Facultatea de Drept, Academia de Studii Economice din București, ticuandrei22@stud.ase.ro

³ Student, Facultatea de Drept, Academia de Studii Economice din București, zoripaula22@stud.ase.ro

relevat de istoria secolului trecut, relațiile de natură patrimonială prezentând un rol esențial în dezvoltarea și evoluția societății. În fapt, însăși „ideea de patrimoniu nu poate fi concepută în absența unei ocrotiri juridice”⁴. „Patrimoniul, în sensul larg al termenului specific dreptului privat reprezintă totalitatea drepturilor și obligațiilor cu valoare economică ce aparțin unui subiect de drept”⁵. În dreptul penal însă, definirea sa este una mai strictă, aceasta referindu-se doar la bunuri în individualitatea lor, susceptibile de a fi apropiate de făptuitor prin mijloace frauduloase ori a fi distruse, deteriorate, tănuite⁶. Infrațiunea de furt este în mod evident, reglementată în cadrul infrațiunilor contra patrimoniului, reglementarea sa având în mod implicit în vedere protejarea acestuia. Capitolul rezervat furtului în Codul Penal prezintă 5 articole și anume: furtul (art. 228 C.pen), furtul calificat (art. 229 C. pen), furtul în scop de folosință (art 230 C. pen), plângerea prealabilă și împăcarea (art 231 C. pen) și sancționarea tentativei (art 232 C. pen). Protecția oferită de aceste norme de incriminare are în vedere atât persoane juridice, cât și persoane fizice dar, de asemenea, privește atât avutul public cât și cel privat.

Totodată, considerăm esențială analiza amănunțită a infrațiunii de furt în raport cu formele de participare penală și chiar, în relație cu tănuirea, ce face parte din aceeași categorie de infrațiuni contra patrimoniului și ce poate aduce atingere chiar înfăptuirii justiției. Tot în același scop am considerat oportună compararea prevederilor din sistemul nostru de drept din acest domeniu cu legislația belgiană și chiar, propunerea îmbunătățirii soluțiilor legislative prin propuneri de lege ferenda.

2. Considerații introductive referitoare la infrațiunile contra patrimoniului

Particularizând, cele menționate anterior este important de menționat că, cea mai reprezentativă infrațiune împotriva patrimoniului este cu siguranță furtul, ce este reglementat în art. 228 C. pen. ce stipulează astfel: „*Luarea unui bun mobil din posesia sau detenția altuia, fără consimțământul acestuia, în scopul de a și-l însuși pe nedrept, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă. (2) Fapta constituie furt și dacă bunul aparține în întregime sau în parte făptuitorului, dar în momentul săvârșirii acel bun se găsea în posesia sau detenția legitimă a altei persoane. (3) Se consideră bunuri mobile și înscrisurile, energia electrică, precum și orice alt fel de energie care are valoare economică.*”⁷

Pentru facilitarea deslușirii acestei lucrări sunt inerente unele considerații introductive referitor la infrațiunea de furt, *obiectul juridic generic* al infrațiunilor împotriva patrimoniului este caracteristic și furtului, astfel, acesta este reprezentat de

⁴ A se vedea Valerian Cioclei, *Drept penal, Partea speciala I*, editura C.H. Beck, București, 2016, p 227.

⁵ A se vedea Corneliu Bîrsan, *Drept civil. Drepturi reale principale*, editura Hamangiu, București, 2020, p. 7.

⁶ A se vedea Ion Copilă, Cristina Popa, Gheorghe Ciolan, *Drept penal, Partea Generală*, editura Sitech, Craiova, 2010, p. 112.

⁷ A se vedea art. 228, alin. (1), (2) și (3), Noul Cod Penal.

valoarea implicită pe care patrimoniul unei persoane o are, în schimb, „obiectul juridic special îl constituie relațiile patrimoniale a căror existență, evoluție și dezvoltare este condiționată de păstrarea situației fizice a bunurilor mobile și împiedicarea luării lor pe nedrept din patrimoniul privat sau public”⁸. În privința obiectului material, se face referire la bunul mobil ce trebuie în mod obligatoriu să aibă o anumită valoare pentru cel ce îl deține. Totodată, *subiectul activ și pasiv* pot fi reprezentați atât de una sau mai multe persoane fizice sau juridice. Trecând peste *condițiile preexistente* și punând accent pe *conținutul constitutiv*, elementul material este alcătuit din o acțiune (luarea) și anumite cerințe specifice legate de acestea precum: deposedarea și apropierea (în mod excepțional, elementul material poate să fie constituit și din o înacțiune, de exemplu în cazul omiterii restituirii). Pentru a se reține infracțiunea de furt este necesară îndeplinirea unor condiții esențiale: acțiunea de „luare” (realizată în două etape: deposedarea și trecerea în sfera de stăpânire a făptuitorului) a bunului mobil fără consimțământ din detinența sau posesia altei persoane. În legătură cu *urmarea imediată*, infracțiunea de furt este consumată la momentul în care bunul intră în stăpânirea faptică a făptuitorului sau chiar, este ascuns. *Latura subiectivă*, din perspectiva lucrării noastre interesează cel mai mult. Aceasta se prezintă adesea sub forma intenției directe sau chiar a intenției indirecte ceea ce sugerează o scurtă introducere în domeniul vinovăției.

Sub aspect doctrinar, s-a enunțat majoritar în literatura română că, tipicitatea are în componență și o latură subiectivă. Generic, „vinovăția reprezintă a doua trăsătură esențială a unei infracțiuni care are în vedere elementul subiectiv al normei de incriminare ce poate fi însoțit uneori de cerințe esențiale relative la mobil și la scop”⁹. Totodată, la rândul ei vinovăția cunoaște mai multe forme: intenția și culpa, acestea la rândul lor prezentând niște subdiviziuni. Pe ceea ce ne vom concentra atenția este însă, intenția.

Intenția reprezintă forma originală, cea mai gravă și autentică a vinovăției. Intenția doctrinar a fost denumită și dol și prezintă două accepțiuni: *dolul natural* (presupune prevederea și urmărirea rezultatului) și *dolul malus* (ce cuprinde și faptul că făptuitorul cunoștea antijuridicitatea faptei). Spre exemplu, în cazul furtului, dolul natural presupune că autorul a dorit însușirea bunului, în vreme ce dolul malus, implică și faptul că, persoana a realizat faptul că, nu avea dreptul să ia bunul în cauză¹⁰. Elementul intelectual a fost privit de legiuitorul român ca prevedere, iar „elementul volitiv reprezintă poziția subiectivă a autorului față de urmarea asupra căreia poartă factorul volitiv”¹¹.

⁸ A se vedea Ion Copilă, Cristina Popa, Gheorghe Ciolan, Drept penal, Partea Generală, editura Sitech, Craiova, 2010, p. 112.

⁹ A se vedea Constantin Duvac, Drept penal român vol I (art 1-52, 172-187), editura Hamangiu, București, 2021, p. 505.

¹⁰ A se vedea Florin Streteanu, Tratat de drept penal, Partea Generală, editura C.H. Beck, București, 2008, p. 431.

¹¹ A se vedea Florin Streteanu, Daniel Nițu, Drept penal, Partea Generală, vol I, editura Universul Juridic, București, 2014, p. 319.

Principală departajare a intenției și cea cu cea mai multă aplicabilitate practică (deși nu se prevede un tratament sancționator diferit, prezintă importanță în cadrul individualizării judiciare) este cea a intenției directe și indirecte. Intenția directă există atunci când făptuitorul dorește urmarea stabilită în norma de incriminare¹². Intenția directă poate fi subclasificată în intenția directă de gradul I ce reprezintă situațiile în care autorul își propune să cauzeze urmarea menționată fie cu rolul de mijloc sau de scop. În schimb, intenția directă de gradul II este reținută atunci când producerea urmării este o consecință a mijloacelor, ceea ce o poziționează într-o situație intermediară, existând controverse în poziționarea sa ca intenție directă sau indirectă. Intenția indirectă există atunci când făptuitorul prevede rezultatul faptei sale și acceptă posibilitatea producerii acestuia deși nu îl urmărește. În acest sens, autorul prevede minim două urmări: o urmare pe care o dorește (indiferent dacă reprezintă sau nu o faptă prevăzută de legea penală) și o urmare prevăzută de legea penală, pe care nu o dorește dar, acceptă posibilitatea producerii ei. De asemenea, intenția poate fi, spontană (în cazul în care hotărârea este luată în contextul unor emoții puternice sau tulburări și este executată imediat) sau premeditată (hotărârea este luată într-o stare calmă, fondată pe niște argumente existente în conștiința făptuitorului, detaliile și modul de operare fiind bine puse la punct iar, execuția începe la o perioadă de timp de la momentul deciziei).

3. Participația Penală

Instituția juridico-penală a participației este reglementată în partea generală a Codului Penal, unii autori incluzând-o în cadrul unei structuri juridice mai ample, și anume pluralitatea de infractori, tratând-o ca fiind cea de a treia formă a pluralității de făptuitori, respectiv cea ocazională, întâmplătoare, alături de celelalte două forme: pluralitatea naturală/necesară și pluralitatea constituită.¹³ Conform legislației penale, conceptul de participație nu este explicit definit, însă este circumscris prin intermediul dispozițiilor care definesc participanții la comiterea unei fapte prevăzute de legea penală. Una dintre formele pluralității de infractori este participația penală, putând fi înțeleasă ca fiind cooperarea între mai multe persoane în săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală care, prin natura sa, ar putea fi comisă și de către un singur făptuitor. Această cooperare este reglementată de anumite condiții esențiale: existența aceleiași infracțiuni (unitate de fapt) - presupune săvârșirea aceluiași tip de infracțiune de către toți participanții, în mod concomitent sau consecutiv, existența unei pluralități de infractori (pluralitate de făptuitori) - implică prezența a cel puțin două persoane care să coopereze în săvârșirea infracțiunii, existența coeziunii psihice a făptuitorilor - presupune existența unei conexiuni mentale între participanți, manifestată prin acțiuni concrete și o voință comună de a participa la săvârșirea infracțiunii, existența voinței comune a participanților de a participa la săvârșirea

¹² A se vedea Florin Streteanu, Daniel Nițu, Drept penal, Partea Generală, vol I, editura Universul Juridic, București, 2014, p. 319.

¹³ A se vedea Ungureanu, Monica Eugenia, *Participarea în săvârșirea infracțiunilor*, Revista de Drept Penal, vol. 19, nr. 4, București.

infracțiunii - reprezintă acordul tacit sau expres al participanților de a contribui la săvârșirea faptei ilicite. Participanții la comiterea infracțiunii trebuie să acționeze cu intenție, adică să fie conștienți de natura și consecințele acțiunilor lor, iar colaborarea lor să fie orientată către săvârșirea infracțiunii în cauză. De asemenea, este imperativ ca cel puțin una dintre acțiunile desfășurate de către unul dintre participanți să constituie o infracțiune pentru a caracteriza participația penală în săvârșirea faptei. Totodată, participanții trebuie să contribuie la săvârșirea faptei cu acte materiale sau intelectuale, iar distincția contribuției fiecărui participant este vitală în stabilirea formei de participație. Autorul, coautorii și complicii material comit acte materiale. În schimb, instigatorii și complicii intelectuali sunt responsabili pentru actele intelectuale asociate săvârșirii faptei. Făcând referire la cele anterior menționate, Mihail Udriou a afirmat: „În cazul în care complicii participă nemijlocit alături de autor la săvârșirea infracțiunii, complicitatea este absorbită în autorat sau coautorat; în situația în care complicii este în același timp și instigator la săvârșirea infracțiunii se va reține numai instigarea.”¹⁴

În următoarele rânduri, ne propunem să explorăm pe scurt clasificarea participației în dreptul penal, cu scopul de a obține o înțelegere clară și detaliată a principiilor și normelor legale aplicabile în contextul abordat. Participația *principală* este definită prin contribuția semnificativă a unui participant la realizarea conținutului infracțiunii, fiind caracteristică autorilor și coautorilor care efectuează acțiunile esențiale în săvârșirea faptei. În contrast, *participația secundară* apare atunci când contribuțiile participanților nu sunt esențiale pentru săvârșirea acțiunii sau inacțiunii care constituie fapta incriminată, fiind specifică instigatorilor și complicilor. Este important de menționat că formele principale de participație au prioritate asupra celor secundare. Astfel, coautoratul și instigarea sunt considerate forme principale, în timp ce complicitatea este considerată o formă secundară. Participația *anterioară* se referă la contribuțiile participanților realizate prin acte distincte înainte de data săvârșirii faptei și poate fi realizată de instigatori sau complici. Participația *concomitentă* apare atunci când contribuțiile participanților au loc în momentul comiterii faptei și poate fi realizată de autor, coautori sau complici. Nu există participația *posterioră*. Participația *simplă* implică situația în care toți participanții au aceeași calitate în săvârșirea faptei, caz în care se aplică în cazul coautorilor. Participația *complexă* sau eterogenă presupune contribuții diferite ale participanților la săvârșirea aceleiași fapte prevăzute de legea penală, fiind specifică situațiilor în care se combină coautoratul cu instigarea sau complicitatea. Participația *preordinată* sau premeditată implică realizarea coeziunii subiective sau psihice între participanți anterior comiterii faptei și este posibilă în orice formă de participație. Participația spontană se caracterizează prin realizarea coeziunii psihice între participanți în mod spontan, în momentul săvârșirii faptei, fără o înțelegere

---

¹⁴ A se vedea M. Udriou, *Drept penal. Partea generală, partea specială. Sinteze și grile*, Ed. C.H. Beck, București, 2010, p. 37

prealabilă. Aceasta poate fi exprimată sau tacită și este posibilă în orice formă de participare.¹⁵

Codul penal în vigoare reglementează „Autorul și participanții” în Capitolul VI al Titlului II din Partea generală (art. 46-52). Ne putem da seama chiar din titlul capitolului faptul că legiuitorul îl exclude pe autor din sfera participanților la săvârșirea faptelor prevăzute de legea penală, deoarece autorul „*este persoana care săvârșește în mod nemijlocit o faptă prevăzută de legea penală*”¹⁶, iar participanții sunt cei săvârșesc fapte în mod mijlocit, prin autor, aceștia având calitatea de instigator și/sau complice. Constituie acte de autorat acelea care corespund acțiunii tipice din norma de incriminare, și anume acelea care realizează întocmai acțiunea descrisă de norma de incriminare¹⁷, cum ar fi pentru infracțiunea de furt luarea sau pentru cea de omoruciderea. Făcând referire la cele enunțate anterior, Mihail Udrioiu afirmă că „Nu prezintă importanță pentru stabilirea autoratului persoanei dacă infracțiunea a rămas în stadiul tentativei sau dacă a fost consumată ori epuizată.”¹⁸

Codul penal ne spune în articolul 46 următoarele: „(2) *Coautori sunt persoanele care săvârșesc nemijlocit aceeași faptă prevăzută de legea penală.*”¹⁹ Astfel, pentru a fi în prezența coautoratului, este necesar ca fiecare coautor să participe cu acte de executare la săvârșirea infracțiunii, însă nu este obligatoriu ca fiecare act de executare în parte să producă rezultatul infracțiunii. Totodată, legătura subiectivă poate fi stabilită între coautori anterior sau concomitent cu momentul săvârșirii faptei. În cazul lipsei legăturii subiective, fiecare participant va răspunde în calitate de autor.²⁰ Coautoratul nu este posibil în cazul pluralității naturale sau constituite, deoarece toți participanții sunt autori, nu coautori. De asemenea, infracțiunile de inacțiune (nedenunțarea), infracțiunile în persona propria (mărturia mincinoasă) și infracțiunile de obicei nu pot fi săvârșite în forma coautoratului.

Prin decizia nr. 5161/2001, Instanța Supremă a reglementat faptul că *reprezintă coautorat*, iar nu complicitate, sustragerea, într-o aglomerație de persoane, a unui bun și transmiterea lui către o altă persoană în scopul însușirii lucrului, care constituie coautorat la săvârșirea infracțiunii de furt, iar nu complicitate, deoarece stabilirea împreună a modului de săvârșire a infracțiunii prin distribuirea rolurilor constituie o unică acțiune de luare a lucrului, ce caracterizează latura obiectivă a infracțiunii de furt săvârșită în condiții de coautorat.²¹

Una dintre formele participației penale este instigarea, care conform definiției oferite de către legiuitor în art 47 din Codul Penal este „*persoana care, cu*

¹⁵ A se vedea Constantin Mitrache, Cristian Mitrache, *Drept penal român. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, pp. 364-386

¹⁶ A se vedea art. 46 alin. (1), Noul Cod Penal

¹⁷ A se vedea G. Bodoroncea (coord.), *Codul Penal. Comentariu pe articole. Ediția 3*, Ed. C.H. Beck, București, 2020

¹⁸ A se vedea M. Udrioiu, *Drept penal. Partea generală, partea specială. Sinteze și grile*, Ed. C.H. Beck, București, 2010, p. 32

¹⁹ A se vedea art. 46 alin. (2), Noul Cod Penal.

²⁰ A se vedea M. Udrioiu, *Drept penal. Partea Generală, partea specială...*, cit. supra, p. 33

²¹ A se vedea C.S.J., secția penală, decizia nr. 5161 din 27.11.2001, www.legalis.ro

intenție, determină o altă persoană să săvârșească o faptă prevăzută de legea penală.”²² Instigarea, ca formă a participației nu trebuie confundată cu alte forme de instigare care sunt incriminate de sine stătătoare, ca de exemplu instigarea publică, care este prevăzută în art. 368.

Codul Penal ne oferă o definiție a complicei în alin. (1) și (2) ale art. 48, acesta fiind : „ (1) Complicele este persoana care, cu intenție, înlesnește sau ajută în orice mod la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală. (2) Este de asemenea complice persoana care promite, înainte sau în timpul săvârșirii faptei, că va tăinui bunurile provenite din aceasta sau că va favoriza pe făptuitor, chiar dacă după săvârșirea faptei promisiunea nu este îndeplinită.”²³ Așadar, putem vorbi de existența unei complicități materiale, care se caracterizează prin înlăturarea obstacolelor, procurarea instrumentelor, mijloacelor necesare comiterii faptei de către complice și de existența unei complicități intelectuale care se manifestă prin întărirea hotărârii de a materializa rezoluția infracțională deja adoptată de către autor/coautor prin încurajări, asistența la locul și în timpul comiterii faptei sau prin promisiuni anterioare sau concomitente cu săvârșirea faptei.²⁴ În decizia nr 1142 din 10 mai 1996, secția penală, a C.S.J. , s-a reținut că persoanei de a transporta la locul faptei autorii unei infracțiuni de furt, iar apoi de a-i transporta înapoi de la locul săvârșirii infracțiunii de către coautori se va reține ca complicitate la infracțiunea de furt, nu tăinuire. ²⁵ Diferența între complicitatea intelectuală și instigare este fundamentată pe momentul în care se stabilește legătura subiectivă între participantul secundar (instigatorul sau complicele) și autorul sau coautorii infracțiunii. Legătura subiectivă în complicitatea intelectuală apare după ce autorul sau coautorii și-au luat hotărârea de a comite fapta. În contrast, în cazul instigării, legătura subiectivă este stabilită înainte ca aceștia să își fi format hotărârea. Instigarea are ca efect determinarea sau convingerea autorului sau coautorilor să comită infracțiunea, prin insuflarea unei rezoluții infracționale. În complicitate, efectul constă în consolidarea rezoluției deja adoptate de aceștia.²⁶ Pentru a reliefa cele menționate mai sus, considerăm relevant următorul exemplu din jurisprudență: Caracteristica principală a complicității intelectuale este că poartă asupra psihicului celui care săvârșește fapta prevăzută de legea penală. Astfel, complicele intelectual întărește sau întreține, după caz, intenția autorului faptei de a o săvârși. Un caz care merită analizat pentru a înțelege acest concept de complicitate intelectuală este decizia cu numărul 5478/2001, C.S.J , secția penală, unde ni se prezintă situația în care două persoane înarmate intră în curte victimei și doar una dintre acestea o lovește. Pentru că ambele persoane erau înarmate, instanța a considerat că și aceasta a luat parte la săvârșirea

---

²² A se vedea art. 47, Noul Cod Penal.

²³ A se vedea art. 48 alin.(1) și (2), Noul Cod Penal.

²⁴ A se vedea F. Streteanu, Daniel Nițu, *Curs de Drept Penal General II*, București, 2018 pp. 17-18

²⁵ A se vedea C.S.J., secția penală, decizia nr. 1142 din 10 mai 1996, www.legalis.ro

²⁶ A se vedea F. Streteanu, Daniel Nițu, *Curs de Drept Penal General II*, București, 2018, pp. 17-18

infracțiunii prin complicitate intelectuală, fiindcă în lipsa acesteia autorul nu ar fi intrat în curtea acesteia și să o omoare.²⁷

În ceea ce privește tratamentul sancționator al participației penale se prevede faptul că participanții (coautorul, instigatorul și complicile) se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru autor, ținându-se seama, pe lângă dispozițiile art. 74, și de contribuția fiecăruia la săvârșirea infracțiunii, aplicându-se sistemul parificării pedepselor.²⁸ Astfel, se pun în discuție circumstanțele personale, cele care țin de persoana autorului sau a unui participant, care nu se vor răsfrânge asupra celorlalți. Spre exemplu, în decizia 2892 din 8 mai 2006 a I.C.C.J., secția penală, se reține că violența exercitată de către autor asupra victimei pentru a asigura scăparea lui și a complicelui reprezintă o circumstanță care se răsfrânge și asupra celui din urmă, dacă acesta a acționat împreună cu autorul pentru desfășurarea întregii activități care constituie infracțiunea de tâlhărie și a prevăzut modalitatea de asigurare a scăpării celor doi, printre care și exercitarea de violențe asupra victimei.²⁹ În schimb, Codul Penal ne spune că circumstanțele reale, anume cele care privesc fapta, se răsfrâng asupra autorului și participanților numai în situația în care aceștia le-au cunoscut sau le-au prevăzut.

De asemenea, împiedicarea de către participant a săvârșirii faptei este o cauză de nepedepsire care are aplicabilitate în momentul în care participantul, în cursul executării conduitei prevăzute de norma de incriminare, dar înainte de descoperirea faptei, împiedică consumarea infracțiunii. În acest caz, participantului poate fi sancționat doar dacă actele îndeplinite până în momentul denunțării sau împiedicării constituie o altă infracțiune și va răspunde doar pentru aceasta. În decizia penală 267/A din 11.03.2022, secția a II-a penală, Curtea de Apel București, se reține complicitatea celui care a așteptat ca cei doi coautori ai faptei prevăzute de legea penală să intre în apartamentul victimei și să pretindă că sunt angajați ai unei companii, apoi a părăsit locul faptei, neparticipând la săvârșirea infracțiunii. Totuși, din motivarea Curții înțelegem că nu prezintă o desistare, ci o complicitate morală.³⁰

4. Analiza participației penale în cazul infracțiunii de furt

Integrarea doctrinei noii apărări sociale a influențat perspectiva asupra științei dreptului penal, prin faptul că reprezintă o abordare evoluată a justiției penale care se concentrează pe protejarea drepturilor și intereselor victimelor, precum și pe reintegrarea infractorilor în societate. Această doctrină se bazează pe ideea că scopul sistemului judiciar penal nu este doar să sancționeze și să pedepsească infractorii, ci și să promoveze justiția restaurativă și să prevină recidiva.

²⁷ A se vedea C.S.J., secția penală, decizia nr. 5478/2001, www.legalis.ro

²⁸ A se vedea F. Streteanu, Daniel Nițu, *Curs de Drept Penal General II*, București, 2018, pp. 18-19.

²⁹ A se vedea I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 2892 din 8 mai 2006, www.legalis.ro

³⁰ A se vedea Curtea de Apel București, Secția a II-a penală, decizia penală nr. 267/A din data de 11.03.2022, www.bihorjust.ro

Într-un astfel de context, este important să ne adaptăm schimbărilor impuse de realitatea socială în care conviețuim și să reevaluăm perspectivele desuete. Astfel, ne propunem să conturăm o analiză a deciziei nr. 2 din 21 ianuarie 2008 privitoare la încadrarea juridică în situația existenței unui prim act de tănuire, urmat de o altă acțiune a aceluiași tănuitor care promite că va asigura valorificarea în continuare și a altor bunuri sustrate. Din pricina jurisprudenței neunitare, constatându-se că nu există un punct de vedere unitar privind încadrarea juridică a primului act de tănuire și a celor ulterioare dacă, după primul act, tănuitorul a lăsat să se înțeleagă că va asigura în continuare valorificarea bunurilor sustrate, Înalta Curte de Casație și Justiție a statuat faptul că „În situația existenței unui prim act de tănuire, urmat de o altă acțiune a aceluiași tănuitor care promite că va asigura valorificarea în continuare și a altor bunuri sustrate, sunt întrunite elementele constitutive ale *complicității la infracțiunea de furt* în formă simplă sau continuată, după caz, *în concurs real cu infracțiunea de tănuire*, chiar dacă promisiunea anticipată de tănuire a bunurilor nu a fost îndeplinită”. În doctrină este explicată această decizie, sugerându-se că, ceea ce diferențiază infracțiunea de tănuire de participația penală constă în aspectul de natură temporală, cronologică, în raport cu infracțiunea din care provine bunul, deoarece atât infracțiunea de tănuire, cât și complicitatea morală sub forma promisiunii de tănuire se află în raport conex și corelativ cu infracțiunea din care provine bunul tănuit[...]. Dacă o persoană care tănuiește un bun, indiferent de modalitate, expresă sau tacită, face cu acest prilej și o promisiune de tănuire, activitatea sa nu ar putea fi calificată juridic decât ca fiind un concurs real între infracțiunea de tănuire și complicitate la furt în formă simplă sau continuată, chiar dacă promisiunea anticipată de tănuire a bunurilor nu a fost îndeplinită³¹. Însă, tot în doctrină se precizează că participantul la fapta penală nu poate fi și subiect activ al infracțiunii de tănuire.³²

Astfel, conturând o analiză gramaticală a normelor legale aplicabile, și anume, art. 48 NCP – Complicele și art. 270 NCP – Tănuirea, considerăm că reținerea complicității la furt în concurs real cu infracțiunea de tănuire este neconstituțională în situația prezentată mai sus.

Reiterând ceea ce am prezentat în capitolul anterior dedicat participației penale, amintim definiția complicei așa cum este ea reglementată în Codul Penal: (1) Complice este persoana care, cu intenție, înlesnește sau ajută în orice mod la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală. (2) Este de asemenea complice persoana care promite, înainte sau în timpul săvârșirii faptei, că va tănuir bunurile provenite din aceasta sau că va favoriza pe făptuitor, chiar dacă după săvârșirea faptei promisiunea nu este îndeplinită.

În paralel, analizând textul de lege al infracțiunii de tănuire, și anume: „(1) *Primirea, dobândirea, transformarea ori înlesnirea valorificării unui bun*, de către o persoană care fie *a cunoscut*, fie a prevăzut din împrejurările concrete că acesta provine din săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, chiar fără a cunoaște

³¹ A se vedea T. Manea, *Drept Penal. Partea Specială*, Ed. Hamangiu, București, 2024, p. 519

³² A se vedea V. Cioclei, A. R. Trandafir, *Drept Penal. Partea Specială II*, Ed. C.H. Beck, București, 2024, p. 89

natura acesteia, se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.”, considerăm că reținerea complicității la infracțiunea de furt în concurs real cu infracțiunea de tănuire este neconstituțională, deoarece încalcă *principiul ne bis in idem* sau dreptul de a nu fi judecat sau condamnat de două ori pentru aceeași infracțiune. Deși este ușor de sesizat faptul că în această situație vorbim despre două infracțiuni diferite – complicitate la furt, respectiv tănuirea, totuși este important să analizăm elementele constitutive ale acestor două încadrări juridice pentru a constata multitudinea de asemănări între textele legale.

În analiza conținutului celor două norme în contextul dat, devine evident că pentru a fi considerat complice la infracțiunea de furt conform legislației românești, este necesar ca individul să ofere ajutor în orice modalitate la săvârșirea actului infracțional. Această prevedere ridică o întrebare fundamentală: ce înseamnă „a ajuta în orice mod”, conform intenției legiuitorului român?

Conceptul de a „ajuta în orice mod” este crucial, deoarece poate cuprinde o gamă largă de comportamente și acțiuni care facilitează săvârșirea infracțiunii de furt. Acest sprijin nu se limitează doar la acțiuni fizice directe, cum ar fi participarea activă la furt în sine, ci poate include și furnizarea de informații, mijloace sau resurse care facilitează săvârșirea infracțiunii. Mai mult, prin a „ajuta în orice mod”, individul poate fi implicat în activități precum primirea, dobândirea, transformarea sau valorificarea bunurilor provenite din furt. Aceste acțiuni, deși pot părea indirecte sau periferice în comparație cu săvârșirea efectivă a furtului, sunt considerate esențiale pentru sprijinirea și perpetuarea activității infracționale, putând intra astfel și în conținutul constitutiv al infracțiunii de complicitate la furt, nu doar în cadrul infracțiunii de tănuire. Prin urmare, înțelegerea și interpretarea adecvată a conceptului de „a ajuta în orice mod” devine crucială în determinarea culpabilității individului în calitate de complice la infracțiunea de furt sau subiect al infracțiunii de tănuire în asigurarea aplicării corecte a legii în astfel de cazuri.

De asemenea, este de notat faptul că se califică drept complice și persoana care aduce o contribuție la săvârșirea infracțiunii de furt prin realizarea de promisiuni, înainte sau în timpul comiterii acesteia, că va ascunde bunurile provenite din infracțiune sau că va favoriza pe făptuitor. Această prevedere ridică și ea o problemă importantă în cadrul interpretării legii, deoarece făptuitorul poate fi, în mod aparent, supus unei duble incriminări pentru aceleași acțiuni, fiind susceptibil să fie considerat autor și al infracțiunii de tănuire.

Conceptul de „tănuire a bunurilor” include nu doar ascunderea acestora, ci și activități precum primirea, transformarea sau valorificarea lor. Aceste acțiuni sunt specifice infracțiunii de tănuire și, prin urmare, pot fi interpretate și ca o formă de complicitate la infracțiunea de furt. În aceste circumstanțe, făptuitorul poate fi perceput ca implicat în ambele infracțiuni, ceea ce ar ridica problema unei posibile duble incriminări pentru aceleași fapte, săvârșite sub imperiul unei singure rezoluții infracționale.

O altă similitudine în textele legale este dată de faptul că, în reglementarea infracțiunii de tănuire este stipulat că persoana în cauză trebuie să fi cunoscut sau să fi prevăzut că bunurile provin din săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală,

condiție care în cazul complicității este, de asemenea, îndeplinită, căci nu poți avea calitatea de complice la o infracțiune de furt dacă nu cunoști caracterul ilicit al faptei, nu poți înlesni sau ajuta fără a fi conștient de antijuridicitatea faptei la care vei lua parte în mod indirect prin intermediul altei persoane. Or, într-o ipoteză contrară, nu ar fi aplicabilă complicitatea.

De asemenea, este relevant de menționat că articolul 270 alineatul (2) din Noul Cod Penal³³ prevede că sancțiunea aplicată tăinuitorului nu poate depăși pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta comisă de autor. În situația prezentată, autorul infracțiunii de furt poate fi sancționat cu amendă sau închisoare pentru o perioadă cuprinsă între 6 luni și 3 ani. Totuși, complicele la infracțiunea de furt poate fi condamnat la aceeași pedeapsă, cu adăugarea sancțiunii pentru infracțiunea de tănuire, care prevede limite de pedeapsă mai severe, respectiv amendă sau închisoare între 1 și 5 ani. Această situație poate genera riscul ca, în urma aplicării pedepsei conform regulilor concursului de infracțiuni, tăinuitorul să fie supus unei pedepse mai aspre decât autorul furtului. Aceasta se datorează faptului că tăinuitorul este sancționat pentru două infracțiuni, deși acțiunile sale au fost îndreptate spre săvârșirea unei rezoluții infracționale unice, întocmai ca autorul. Prin urmare, există posibilitatea încălcării dreptului la un proces echitabil și chiar și a principiului egalității în fața legii penale. Dreptul la un proces echitabil este un principiu fundamental al dreptului penal care garantează că toți indivizii sunt judecați în mod corect și imparțial conform legii pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor legitime pe care le au. În acest caz, riscul ca tăinuitorul să fie supus unei pedepse mai aspre decât autorul furtului reprezintă o încălcare a acestui drept, și totodată, o încălcare a legii, respectiv a art. 270 alin.(2) NCP care interzice aplicarea unei pedepse mai grele pentru tănuitor. Mai mult, principiul egalității în fața legii penale stipulează că toți indivizii trebuie tratați în mod egal în fața legii penale, indiferent de statutul social, de apartenența politică sau de alte caracteristici personale. În cazul prezentat, ar putea exista o discrepanță între pedepsele aplicabile autorului și cele aplicabile complicei la infracțiunea de furt, respectiv tăinuitorului, această neconcordanță fiind contrară noțiunii de justiție și dreptate. Dacă cei doi inculpați au colaborat împreună în realizarea aceleiași infracțiuni, de ce unul dintre ei merită o pedeapsă mai mare decât celălalt? Mai presus de atât, de ce unul dintre ei merită să fie incriminat pentru două infracțiuni distincte, deși în realitate există o singură unitate infracțională? *Lex iniusta non est lex*, deci nicio lege nu poate fi considerată validă dacă încalcă principiile fundamentale ale dreptului și justiției.

Pentru a sumariza cele menționate în această secțiune, considerăm că decizia de a reține complicitatea la furt în concurs real cu infracțiunea de tănuire, în situația prezentată, poate fi considerată neconstituțională din perspectiva încălcării principiului *ne bis in idem* și, de asemenea, din perspectiva normelor de incriminare lacunare, care pot produce confuzii și interpretări diferite în aplicarea concretă a lor. Complicitatea la furt și tănuirea sunt două infracțiuni distincte, cu elemente constitutive și modalități de săvârșire destul de similare. Interpretarea corectă a

---

³³ A se vedea art. 270, alin. (2), Noul Cod Penal.

circumstanțelor cazului ar trebui să conducă la încadrarea într-o singură infracțiune, pentru a evita redundanța și suprapunerea incriminărilor. În situația prezentată, acțiunile consecutive ale făptuitorului pot fi interpretate ca parte a aceleiași scheme infracționale, iar incriminarea sa ar trebui să fie realizată în cadrul unei singure infracțiuni, pentru a asigura aplicarea eficientă a legii și pentru a preveni încălcarea principiului *ne bis in idem*. Prin urmare, pentru a se asigura respectarea drepturilor individuale și a principiilor fundamentale ale dreptului penal, este esențial ca autoritățile judiciare să abordeze cu atenție astfel de cazuri și să interpreteze corect prevederile legale în conformitate cu principiile de drept și cu garanțiile constituționale.

5. Propunere de lege ferenda și concluzii finale

În ultimele decenii, înțelegerea și interpretarea participației penale au evoluat semnificativ, influențate de schimbările sociale, culturale, tehnologice și economice. De asemenea, jurisprudența și doctrina au adus contribuții esențiale în conturarea conceptelor legate de participație penală și responsabilitatea asociată. Prin urmare, analizarea participației nu este doar un exercițiu juridic, ci și un demers esențial pentru înțelegerea dinamicii sociale și a modului în care individul se raportează la normele legale și la comiterea faptelor antisociale. Prin explorarea acestor aspecte, ne propunem să evidențiem importanța participației penale în garantarea ordinii sociale și a justiției, precum și să evidențiem provocările și oportunitățile pe care le implică înțelegerea și aplicarea corectă a acestui concept într-o societate în continuă schimbare. Așadar, nu putem să încheiem această lucrare științifică fără a discuta despre propunerile legislative (*lege ferenda*), relative la infracțiunea de furt și la participație penală, raportat atât la cazurile practice din sistemul național, cât și la legislația altor state.

Am precizat anterior că reținerea complicității la infracțiunea de furt în concurs real cu infracțiunea de tănuire este neconstituțională din punctul nostru de vedere pentru că se încalcă principiul *ne bis in idem* sau dreptul persoanei de a nu fi judecată sau condamnată de două ori pentru aceeași infracțiune. În acest capitol venim în completarea celui precedent cu propuneri legislative. După analiza mai multor coduri penale ale țărilor membre ale Uniunii Europene, precum: Franța, Germania, Italia, Danemarca, Suedia și Olanda am constatat că niciunul nu are un articol asemănător art. 65 din Codul Penal Belgian, pe care-l vom detalia în cele ce urmează și pe care l-am denumit generic „principiul specialității faptei”, alegerea acestei denumiri este inspirată din definiția articolului 243 din legea 302/2004 privind asistența judiciară internațională. Legiuitorul belgian a prevăzut posibilitatea de a comite două infracțiuni printr-o singură acțiune sau inacțiune sau prin mai multe acțiuni sau inacțiuni, care reprezintă o singură rezoluție criminală. Astfel că articolul 65 din Codul penal belgian statuează: „Atunci când aceeași faptă constituie mai multe infracțiuni sau când diferite infracțiuni supuse în mod simultan judecății aceluiași judecător de fond constituie manifestarea succesivă și continuă a aceleiași intenții delictuale, instanța va aplica pedeapsa cea mai grea”, opinie pe care nu o

agreăm în totalitate, din cauza articolelor 5 și 6 din NCP, astfel că putem prelua articolul în măsura în care pedeapsa este în concordanță cu celelalte dispoziții ale codului penal român, precum principiul ultraactivității legi penale. Totodată, considerăm că legiuitorul belgian a reușit prin principiul specialității faptei să creeze o practică unitară și un cadru nediscriminatoriu pentru făptuitor, lucru care este necesar în practica judiciară națională.

Codul penal belgian asimilează actele de tănuire cu complicitatea, opinie pe care o împărtășim. Articolul 67 din Codul Penal Belgian statuează: „Sunt considerați complici și pedepsiți ca atare cei care, cunoscând conduita criminală a celor care au săvârșit tâlhării sau violențe împotriva statului, ordinii publice, persoanei sau proprietății, le-au oferit cazare, loc de retragere sau de întrunire”. Se observă că legiuitorul belgian a definit mult mai clar termenul de tănuire în Capitolul IV – Tănuiri, articolele 339-341³⁴, dintre care menționăm Art. 339: „Cei care ascund ei înșiși sau pun pe alții să ascundă persoane despre care știau că sunt urmărite sau condamnate pentru comiterea unei crime sunt pedepsiți cu închisoare [...]”, Art. 340: „Orice persoană care ascunde sau pune pe alții să ascundă cadavrul unei persoane care a fost ucisă sau a murit în urma loviturilor sau rănilor primite, va fi pedepsită cu închisoarea [...]”, Art. 341 arătând excepțiile. De lege ferenda propunem adăugarea unui întreg capitol referitor la infracțiunea de tănuire, modurile în care aceasta poate fi exercitată și clarificarea asimilării infracțiunii de tănuire cu actele de complicitate.

În doctrina penală română, participația penală este tratată în cadrul unei perspective mai largi referitoare la pluralitatea de infractori. Această abordare consideră că participația, fiind o formă a acestei pluralități, nu poate fi înțeleasă corect decât în contextul conceptului mai amplu menționat. Totuși, doctrina modernă nu se mai concentrează în mod obligatoriu pe includerea participației în cadrul acestei perspective generale despre pluralitatea de infractori. Autorii francezi, de exemplu, utilizează chiar termenul de „infracțiune colectivă” pentru a o distinge de „infracțiunea colectivă prin accident”, care rezultă dintr-o pluralitate eventuală de infractori. Doctrina penală din Franța clasifică în funcție de organizarea celor care participă la săvârșirea infracțiunii în: participație prin juxtapunere, participație prin neglijență și participație prin înțelegere. Prima dintre acestea se referă la cazul în care mai multe subiecte active participă la aceeași acțiune, însă fără a fi intervenit între ei o înțelegere prealabilă, cum ar fi cazul unei încăierări între mai multe persoane, iar una dintre acestea suferă mai multe vătămări, fără a cunoaște însă persoana care i le-a cauzat. Astfel, jurisprudența franceză a apelat la „scena unică a violențelor”, opinie pe care o agreăm.

Astfel, de lege ferenda precizăm următoarele: legiuitorul român poate să definească conceptul de „a ajuta în orice mod” (art 48) pentru a face distincția între complicitate și tănuire, acest lucru fiind crucial pentru a facilita încadrarea juridică a făptuitorului. În plus poate introduce un întreg capitol dedicat tănuirii, formelor sale și modului de exercitare în funcție de calitatea făptuitorului pentru a elimina

---

³⁴ A se vedea Codul Penal al Regatului Belgiei, actualizat și comentat de Tudorel Toader, www.codexpenal.just.ro.

orice neclaritate. Opinem în favoarea adăugării următorului articol inspirat din articolul 65 din codul penal belgian: „Atunci când fapta constituie două sau mai multe infracțiuni, instanța va aplica pedeapsa numai pentru una dintre acestea”, astfel evităm situația prezentată anterior în care o persoană a fost condamnată atât pentru complicitate la infracțiunea de furt în concurs real cu infracțiunea de tănuire.

În concluzie, dezvoltarea cadrului juridic relativ la participația penală este crucială pentru buna funcționare a oricărui sistem juridic. Unul dintre cele mai importante aspecte ale dezvoltării cadrului juridic în domeniul participației penale constă în promovarea cooperării judiciare între statele membre ale Uniunii Europene. Prin stabilirea unor standarde comune privind definirea și sancționarea participației penale, legislația europeană facilitează extrădarea și cooperarea judiciară între statele membre, ceea ce contribuie la combaterea eficientă a criminalității transfrontaliere și la asigurarea unei justiții eficiente și echitabile. În plus, legislația penală la nivel european în domeniul participației penale promovează respectarea drepturilor fundamentale ale individului, precum dreptul la un proces echitabil, dreptul la apărare și drepturile persoanelor suspecte sau inculpate. Acest aspect este esențial pentru menținerea încrederii publice în sistemul judiciar și pentru respectarea principiilor statului de drept.

În final, este esențial ca dezvoltarea cadrului juridic referitor la participația penală să fie un proces continuu, adaptat la dinamica și nevoile societății contemporane. Prin adoptarea unor legi și politici relevante, în concordanță cu standardele internaționale și europene, se poate asigura o justiție mai eficientă, mai echitabilă și mai responsabilă, care să contribuie la întărirea statului de drept și a valorilor democratice.

Bibliografie

- Valerian Cioclei, *Drept penal, Partea speciala I*, editura C.H. Beck, București, 2016
- Corneliu Bîrsan, *Drept civil. Drepturi reale principale*, editura Hamangiu, București, 2020
- Ion Copilă, Cristina Popa, Gheorghe Ciolan, *Drept penal, Partea Generală*, editura Sitech, Craiova, 2010
- Constantin Duvac, *Drept penal român*, vol I (art 1-52, 172-187), editura Hamangiu, București, 2021
- Florin Streteanu, *Tratat de drept penal, Partea Generală*, editura C.H.Beck, București, 2008
- Florin Streteanu, Daniel Nițu, *Drept penal, Partea Generală*, vol I, editura Universul Juridic, București, 2014
- Ungureanu, Monica Eugenia, Participarea în săvârșirea infracțiunilor, *Revista de Drept Penal*, vol. 19, nr. 4, București.
- M. Udrioiu, *Drept penal. Partea generală, partea specială. Sinteze și grile*, Ed. C.H. Beck, București, 2010
- T. Manea, *Drept Penal. Partea Specială*, Ed. Hamangiu, București, 2024, p. 519

- V. Cioclei, A. R. Trandafir, *Drept Penal. Partea Specială II*, Ed. C.H. Beck, București, 2024, p. 89
- G. Bodoroncea (coord.), *Codul Penal. Comentariu pe articole*. Ediția 3, Ed. C.H. Beck, București, 2020
- C.S.J., secția penală, decizia nr. 1142 din 10 mai 1996
- C.S.J., secția penală, decizia nr. 5478/2001
- I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 2892 din 8 mai 2006
- Curtea de Apel București, Secția a II-a penală, decizia penală nr. 267/A din data de 11.03.2022
- Tudorel Toader, *Codul Penal al Regatului Belgiei, actualizat și comentat*, www.codexpenal.just.ro